

LR Finanšu ministrija

Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda plānošanas dokumentu 2007. – 2013. gadam sākotnējais (ex-ante) izvērtējums

Sākotnējā izvērtējuma ziņojums

Valsts stratēģiskā ietvardokumenta Vides pārskats

Kopsavilkums

Rīga, 2007

FMProgrP07_021007_SIVN_kopsavilkums; Valsts stratēģiskā ietvardokumenta Vides pārskats. Kopsavilkums

Anotācija

Valsts stratēģiskais ietvardokuments (turpmāk tekstā VSID) ir politikas plānošanas dokuments, kas nosaka kopējo Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda apguves stratēģiju, nodrošina koordināciju starp fondiem un Darbības programmām (DP). VSID prioritāros kohēzijas politikas finansējuma izlietošanas virzienus nosaka Kopienas stratēģiskās vadlīnijas ekonomiskai, sociālai un teritorijas kohēzijai, kas ir Eiropas Savienības līmeņa plānošanas dokuments, kurā ir noteikts vispārējais ietvars Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda investīcijām 2007. – 2013. gadu periodam. No VSID hierarhiski izriet trīs DP:

1. DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība”;
2. DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas”;
3. DP „Infrastruktūra un pakalpojumi”.

Valsts stratēģiskais ietvardokuments ir izstrādāts plānošanas periodam no 2007. – 2013. gadam, un tas sevī ietver esošās situācijas analīzi, stratēģijas un DP aprakstus, finansēšanas plānu, struktūrfondu un kohēzijas fonda vispārējā vadības ietvaru un administratīvo kapacitāti, kā arī struktūrfondu un kohēzijas fonda darbības programmu koordinācijas un koordinācijas ar citiem atbalsta mehānismiem aprakstus.

Šāda līmeņa plānošanas dokumentam, atbilstoši spēkā esošajiem normatīviem, nepieciešams veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, kas analizētu plānoto darbību iespējamo ietekmi uz vidi nākotnē. Šis Vides pārskats ir dokuments, kurā tiek atspoguļota informācija, kas iegūta stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procesā.

Vides pārskata izstrādes nepieciešamību un kārtību nosaka 1998. gada likums “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2005. gada 28. septembrim) un 2004. gada 23. marta Ministru Kabineta noteikumi Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Pārskatā iekļauta informācija un pieejamo datu analīze atbilstoši prasībām un detalizācijas līmenim, ko nosaka minētie noteikumi un Vides pārraudzības valsts birojs.

Vides pārskatā tiek analizēta VSID atbilstība izvirzītajiem starptautiskajiem, Eiropas Savienības un nacionālajiem vides aizsardzības politikas mērķiem un kritērijiem, pamatnostādnēm un spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

Saturs

Saīsinājumi	4
1. VIDES PĀRSKATA KOPSAVILKUMS	5
2. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA PAMATNOSTĀDNES.....	8
2.1. Plānošanas dokumenta galvenie mērķi.....	8
2.2. Satura izklāsts	8
2.3. Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem	9
3. SITUĀCIJAS ANALĪZE.....	9
3.1. Vides stāvokļa apraksts.....	9
3.2. Plānošanas dokumenta vides aspekti	13
3.3. Izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots	13
4. VSID PLĀNOTO DARBĪBU IETEKME UZ TERITORIJU ATTĪSTĪBU	13
4.1. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas	14
4.2. Iespējamās problēmas	14
5. VIDES POLITIKAS DOKUMENTI UN VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI	15
5.1. Starptautiskie vides politikas dokumenti un vides aizsardzības mērķi	15
5.2. Eiropas Savienības vides politikas dokumenti un vides aizsardzības mērķi	16
5.3. Nacionālie vides politikas dokumenti un vides aizsardzības mērķi	18
6. VSID PAREDZĒTO DARBĪBU IETEKME UZ VIDI	21
6.1. Tiešās un netiešās ietekmes	21
6.2. Īslaicīgās un ilglaicīgās ietekmes	22
6.3. Summārās ietekmes.....	22
7. IETEKMES UZ VIDI SAMAZINĀŠANAS PASĀKUMI.....	23
8. IZVĒLĒTO ALTERNATĪVU PAMATOJUMS	25
9. KOMPENSĒŠANAS PASĀKUMI	25
10. PĀRROBEŽU IETEKME	26
11. NOVĒRTĒJUMĀ IZMANTOTĀ METODIKA.....	27
12. IZMANTOTĀ LITERATŪRA	28
Pielikumi	30
1. pielikums. Plānošanas dokumentu atbilstība Eiropas Savienības vides aizsardzības mērķiem	
2. pielikums. Plānošanas dokumenta atbilstība nacionālajiem vides aizsardzības politikas mērķiem	
3. pielikums. Plānošanas dokumenta atbilstība nozares plānošanas dokumentiem un programmām	
4. pielikums. Vides pārraudzības valsts biroja atzinums	

Saīsinājumi

ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
DP	Darbības programma
EK	Eiropas Komisija
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
FM	Finanšu ministrija
IVN	Ietekmes uz vidi novērtējums
KSP	Kopienas stratēģiskajās pamatnostādnes
KSV	Kopienas stratēģiskās vadlīnijas ekonomiskai, sociālai un teritorijas kohēzijai
LNLP	Latvijas nacionālā Lisabonas programma
LR	Latvijas Republika
MK	Ministru kabinets
NAP	Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013. gadam
SIVN	Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums
SM	Satiksmes ministrija
SVID	Spēks, vājums, iespējas, draudi (analīze)
TVS	Tautsaimniecības vienotajā stratēģijā
UNESCO	Apvienoto Nāciju izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (United Nations Educational, Scientific and Cultural organization)
VSID	Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013. gadam

1. Vides pārskata kopsavilkums

Valsts stratēģiskais ietvardokuments ir vidēja termiņa (2007. – 2013.gadam) politikas plānošanas dokuments, kas nosaka kopējo Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda apguves stratēģiju, nodrošina koordināciju starp fondiem un Darbības programmām.

Plānošanas dokuments saistīts ar vairākiem ES un nacionāla līmeņa plānošanas dokumentiem, kā būtiskākie minēti – Kopienas stratēģiskās vadlīnijas ekonomiskai, sociālai un teritorijas kohēzijai, Latvijas Nacionālā Lisabonas programma un Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013.gadam. Latvijas Nacionālajam attīstības plānam ir veikts stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums.

VSID Vides pārskatu izstrādājusi SIA „VentEko” kā SIA „PricewaterhouseCoopers” apakšuzņēmējs LR Finanšu ministrijas un SIA „PricewaterhouseCoopers” noslēgtā līguma ietvaros. Vides pārskata sagatavošanai nepieciešamā informācija iegūta no publiskiem informācijas avotiem (valsts iestāžu mājas lapas), kā arī sadarbojoties ar valsts institūcijām – Vides pārraudzības valsts biroju, nozaru ministrijām un citām institūcijām. Vides pārskata sagatavošanā izmantoto literatūras avotu saraksts pieejams Vides pārskata 14. nodaļā.

Plānošanas dokumentā ir pamatota prioritāro virzienu izvēle, aprakstīts ieviešanas koordinācijas mehānisms un noteiktas nepieciešamās Darbības programmas. Nozīmīga daļa no finansējuma, kura izlietošana tiek plānota VSID, tiks novirzīta vides aizsardzības, vides infrastruktūras un vidi ietekmējošu projektu īstenošanai. Plānošanas dokumentā ir iekļauti un vērtēti arī vides aspekti, tai skaitā definētas šādas nozīmīgākās vides problēmas valstī – virszemes ūdeņu piesārņojums un eitrofikācija, piesārņojums no punktveida avotiem, komunālo notekūdeņu radītais vides piesārņojums, gaisa piesārņojums un vēsturiskais piesārņojums.

VSID plānotās aktivitātes saistītas galvenokārt ar investīcijām atbilstoši definētajām tematiskajām asīm:

- cilvēku resursu attīstība un efektīva izmantošana (tematiskā ass Nr. 1);
- konkurētspējas palielināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku (tematiskā ass Nr. 2);
- publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai (tematiskā ass Nr. 3);

kā arī ar dokumentā noteiktajām horizontālajām prioritātēm.

VSID nosprausto mērķu ieviešanai izstrādātas 3 Darbības programmas (DP), kas nosaka veicamos uzdevumus katras tematiskās ass ietvaros.

Plānošanas dokuments un izstrādātais Vides pārskata projekts tika nodots sabiedriskajai apspriešanai, kā ietvaros tika saņemti vairāki ieteikumi un priekšlikumi. VSID izstrādē iesaistītas vairākas institūcijas, taču nozīmīga ir ne tikai institūciju, bet arī sabiedrības līdzdalība VSID un Vides pārskata pilnveidošanā, kuras ieteikumi jāanalizē izstrādājot dokumentu galīgās versijas.

Neskatoties uz straujo saimniecības un urbanizācijas attīstību 20. un 21. gadsimtā, Latvijas daba ir bagāta un daudzveidīga. Gan VSID, gan Vides pārskatā ir definētas valstī pastāvošās vides problēmas, kuras nepieciešams risināt un novērst VSID īstenošanas gaitā. Kā būtiska vides problēma saistībā ar ūdens resursu apsaimniekošanu minama neapmierinoša notekūdeņu apsaimniekošana un attīrīšana, kas rada būtisku virszemes ūdeņu piesārņojumu un veicina eitrofikāciju. Būtiskāku gaisa piesārņojumu rada tādas tautsaimniecības nozares kā transports un enerģētika. Latvijas nozīmīgākie dabas resursi ir ūdens resursi, meža resursi, augsne, zemes dziļu resursi, kā arī bioloģiskā daudzveidība.

VSID plānotie pasākumi vides jomā lielākoties vērsti uz ilgtspējīgas attīstības veicināšanu un vides saglabāšanu, nosakot šo mērķu galvenās prioritātes. Neizstrādājot un neieviešot VSID, nākotnē var prognozēt ievērojamu valsts ekonomiskās un sociālās attīstības kavēšanos. Būtiskākie ieguvumi saistīti ar investīciju piesaisti tādās jomās kā ūdensapgāde un notekūdeņu attīrīšana, atkritumu apsaimniekošana, dabas aizsardzība, vēsturiski piesārņoto vietu sanācija, vides risku samazināšana. Savukārt negatīvās ietekmes saistītas ar tautsaimniecības dažādu jomu intensifikāciju.

VSID Vides pārskatā veikta esošo ES un nacionālo vides politikas plānošanas dokumentu analīze un izvērtēta DP atbilstība šiem plānošanas dokumentiem. Kopumā VSID nostādnes nav pretrunā ar Eiropas Savienības politikas plānošanas dokumentu pamatnostādnēm, šajos dokumentos noteiktās prioritātes un veicamie uzdevumi vides aizsardzības jomā ir iekļauti VSID elementos. Vides pārskatā rekomendēts lielāku uzmanību plānošanas dokumentā pievērst iedzīvotāju un uzņēmēju izglītošanai un iesaistīšanai jaunāko tehnoloģiju ieviešanā. Kopumā VSID ir integrēti arī Latvijā noteiktie galvenie vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības mērķi.

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma gaitā izvērtētas arī DP realizācijas iespējamās ietekmes uz vidi, izdarīti secinājumi un sniegtas rekomendācijas ietekmes uz vidi samazināšanas pasākumiem. Galvenās VSID īstenošanas iespējamās tiešās negatīvās ietekmes saistītas ar plānošanas dokumentā definētā attīstības virziena – infrastruktūra un pakalpojumi īstenošanu. Minētās jomas attīstība un pilnveidošana un jaunu objektu būvniecība var atstāt būtisku negatīvu ietekmi uz vidi, tādēļ katrs projekts izvērtējams no ietekmes uz vidi viedokļa. Tai pat laikā virkne projektu šajā virzienā, ir tieši vērsti uz vides aizsardzību, tai skaitā vēsturisko piesārņoto vietu sanācija, piesārņojuma no punktteida avotiem samazināšana un citi. Netiešās VSID īstenošanas iespējamās ietekmes saistītas ar to, ka infrastruktūras projektu realizācija var pastiprināt atsevišķu saimnieciskās darbības jomu pašreizējo negatīvo ietekmi uz vidi veicinot tūrisma un rekreācijas slodzes pieaugumu, trokšņa piesārņojumu, ainavu degradāciju un dzīvotņu fragmentāciju.

Izstrādājot VSID Vides pārskatu konstatēts, ka plānošanas dokumentā paredzēta ievērojamu finansu līdzekļu piesaistīšana vides aizsardzībai nozīmīgu projektu īstenošanai un ka iepriekš minētās negatīvās ietekmes iespējams vai nu novērst pilnībā vai būtiski samazināt, ietekmes uz vidi novērtējuma procesā izvērtējot alternatīvus risinājumus (tehnoloģiju vai darbības realizācijas vietas), kā arī izstrādājot ietekmju novēršanas vai samazināšanas pasākumus. Ņemot vērā iepriekš minēto, VSID īstenošanas summārā ietekme uz vides stāvokli Latvijā, un cilvēku dzīves vidi kopumā būs pozitīva.

Neizstrādājot vai neieviešot VSID noteiktos pasākumus, nākotnē var prognozēt ievērojamu valsts ekonomiskās un sociālās attīstības kavēšanos. Ieguvumus un zaudējumus vides aizsardzībā un vides kvalitātes izmaiņas šajā gadījumā nevar vērtēt viennozīmīgi. No vienas puses iespējama saimnieciski mazpārveidoto vides teritoriju ilgāka saglabāšanās, ko veicinātu ierobežotie finanšu resursi un lēnāka tautsaimniecības attīstība. No otras puses pakāpeniski palielinātos akumulētā piesārņojuma slodze vidē – saglabātos vēsturiskais piesārņojums, kas tiktu papildināts ar saimnieciskās darbības rezultātā radītajiem izmešiem, kopumā pasliktinot vides kvalitāti valsts teritorijā. VSID izstrāde un ieviešana saistīta ar virknes valsts nozīmes plānošanas dokumentu un nacionālo programmu ieviešanu. VSID un DP paredzēto pasākumu atlikšana var kavēt vai apdraudēt starptautisko konvenciju, ES direktīvu un nacionālo normatīvo aktu prasību izpildi. VSID secināts, ka no vides aizsardzības viedokļa nozīmīgākās jomas ir:

- ūdensapgāde un notekūdeņu attīrīšana;

- atkritumu apsaimniekošana;
- dabas aizsardzība;
- vēsturiski piesārņoto vietu sanācija;
- vides risku samazināšana.

Paredzams, ka minēto jomu sakārtošana novedīs pie iepriekš definēto vides problēmu pilnīga vai daļēja risinājuma.

Vides pārskatā sniegtas rekomendācijas atsevišķu ietekmju uz vidi samazināšanai vai rekomendēts ietvert plānošanas dokumentā darbības, kas VSID ieviešanā varētu sniegt pozitīvus vides efektus, piemēram, papildus vides izglītības pasākumus iedzīvotājiem, pasākumus videi draudzīgu tehnoloģiju veicināšanai un citi.

VSID noteiktajam pasākumu kopumam izvirzīta viena alternatīva, kas paredz pasākumu realizāciju atbilstoši VSID izvirzītajiem nosacījumiem.

Paredzams, ka VSID ieviešanas rezultātā izmainīsies piesārņojuma slodze vidē, līdz ar to radot nelielus, pozitīvus pārrobežu vides efektus.

VSID īstenošana var atstāt negatīvu ietekmi uz Natura 2000 teritorijām, vai radīt pārrobežu ietekmi, taču minētās ietekmes jāizvērtē konkrētiem projektiem, jo šī plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpe neļauj identificēt konkrētas ietekmes konkrētās teritorijās. Ietekmes uz vidi novērtējuma procesā jāidentificē iespējamās projekta īstenošanas pārrobežu ietekmes vai ietekmes uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un nepieciešamības gadījumā jāizstrādā ietekmju novēršanas vai samazināšanas pasākumi vai kompensēšanas pasākumi normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

VSID administratīvajā ietvarā iekļauti mehānismi pasākumu ieviešanas kvalitātes kontrolei un uzraudzībai. Lai konstatētu plānošanas dokumenta īstenošanas tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, vides pārskatā iepriekš neparedzētu ietekmi uz vidi, kā arī, ja nepieciešams, izdarītu grozījumus plānošanas dokumentā, plānošanas dokumenta izstrādātājs veic Vides monitoringu. Izstrādātājs izstrādā monitoringa ziņojumu, kurā apkopo pieejamo informāciju un ietver vismaz ar plānošanas dokumenta īstenošanu saistīto vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturojumu. Vides monitoringam izmanto valsts statistikas datus, informāciju, kas iegūta, veicot vides monitoringu, kā arī citu informāciju, kas ir pieejama izstrādātājam. Monitoringa pārskats ir pamats mērķtiecīgai un uz precīziem datiem balstītai turpmāko lēmumu pieņemšanai. Izstrādājot monitoringa sistēmu būtiska ir visu iesaistīto interešu grupu interešu un galveno vides aspektu apzināšana, ņemot vērā Vides aizsardzības prasības un ilgtspējīgas attīstības principus. Šī mērķa sasniegšanai ļoti svarīga ir esošajam stāvoklim un attīstības tendencēm atbilstošas sistemātiskas Projektu un to īstenošanas gaitas un to realizācijas ietekmju uz vidi novērtējuma uzskaites jeb monitoringa sistēmas nodrošināšana un monitoringa rezultātu savlaicīga un atbilstoša izmantošana. Saskaņā ar Vides pārraudzības valsts biroja lēmumu, lai konstatētu plānošanas dokumenta „Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam” īstenošanas radīto tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, kā arī lai nepieciešamības gadījumā izdarītu grozījumus politikas plānošanas dokumentā, Latvijas Republikas Finanšu ministrijai vismaz divas reizes plānošanas periodā – vēlams 2010.gadā un plānošanas perioda beigās – 2013.gadā jāizstrādā monitoringa ziņojums un jāiesniedz Vides pārraudzības valsts birojam.

Vides pārskata izstrādē izmantota metodika, kas balstīta uz plānošanas dokumenta analīzi un tā atbilstības vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības principiem izvērtējumu, galveno uzmanību pievēršot ar vides aizsardzības prasībām saistītajām pamatnostādnēm un risinājumiem. Plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmju uz vidi precizēšanai izmantots ekspertu vērtējums, Vides pārskata galīgā versija izstrādāta, ņemot vērā sabiedriskās apspriešanas rezultātus.

2. Plānošanas dokumenta pamatnostādnes

Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013. gada periodam (turpmāk tekstā VSID) ir politikas plānošanas dokuments, kas nosaka kopējo Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda apguves stratēģiju.

2.1. Plānošanas dokumenta galvenie mērķi

VSID galvenie mērķi ir:

- noteikt ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda apguves prioritātes;
- izstrādāt šo prioritāšu ieviešanas mehānismus.

2.2. Satura izklāsts

VSID ir politikas plānošanas dokuments, kas nosaka kopējo ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda apguves stratēģiju, kā arī nodrošina koordināciju starp fondiem un trijām darba programmām (DP). VSID attiecas uz finansējumu, kas Latvijai būs pieejams 2007. – 2013. gada finansēšanas periodam. VSID izstrāde uzsākta 2005. gadā un to plānots pabeigt līdz 2007. gadam. VSID sagatavošanu koordinē Finanšu ministrija, kas dokumentu apstiprināšanai iesniegs EK.

Plānošanas dokuments sastāv no divām principiālajām daļām:

- stratēģiskā daļa, kas pamato prioritāšu izvēli;
- operacionālā daļa, kas apraksta ieviešanas/koordinācijas mehānismus un DP skaitu.

VSID strukturēts vairākās nodaļās:

1. Ievads;
2. Vispārējās situācijas apraksts;
3. Stratēģija;
4. Darbības programmu apraksts;
5. Finansēšanas plāns;
6. Papildinātība;
7. Struktūrfondu un kohēzijas fonda vispārējais vadības ietvars un administratīvā kapacitāte;
8. Struktūrfondu un kohēzijas fonda vadībā iesaistīto institūciju administratīvā kapacitāte;
9. Informācijas un publicitātes nodrošināšana;
10. Struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu koordinācija un koordinācija ar citiem atbalsta mehānismiem;
11. Pielikums.

Ievada nodaļa iepazīstina ar VSID ieviešanas nepieciešamību, kā arī skaidro programmēšanas īstenošanu ar 3 līmeņu palīdzību, no kā izriet, ka VSID pieder 2. līmenim.

Vispārējās situācijas aprakstā tiek veikts Latvijas vispārējās situācijas apraksts, kurā raksturota Latvijas ģeogrāfiskā situācija, Administratīvais ietvars, Demogrāfiskā situācija, Dabas resursi un vides kvalitāte, Bioloģiskā daudzveidība, Makroekonomiskā situācija, un nodaļas noslēguma sadaļā tiek apskatīts ES atbalsts 2004. – 2006. gada plānošanas periodā.

Stratēģijas nodaļa sastāv no SVID analīzes, kas koncentrētā veidā ļauj apskatīt Esošās situācijas analīzes ietvaros izdarītās svarīgākās konstatācijas, kā arī VSID stratēģijas sadaļas, kurā izvirzīti stratēģijas pamatprincipi un izvērtēta stratēģijas saikne ar SVID analīzi. Šajā nodaļā izklāstīti mērķi un prioritātes triju tematisko ašu ietvaros, atzīmētas horizontālās prioritātes, kā arī noteikta saikne starp stratēģiju un trijām DP.

Nodaļā „**Darbības programmu apraksts**” īsi raksturotas trīs darbības programmas:

- 1) „Cilvēkresursi un nodarbinātība” Eiropas Sociālā fonda darbības programma”,
- 2) „Uzņēmējdarbība un inovācijas”, Eiropas Reģionālās attīstības fonda darbības programma,
- 3) „Infrastruktūra un pakalpojumi” Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda darbības programma, kā arī to mērķi un galvenie virzieni.

Finansēšanas plāns, kurā norādīts finansējums pa gadiem un Papildinātība ar izvirzītajām prioritātēm, norādīti tabulu veidā.

Nodaļā „**Struktūrfondu un kohēzijas fonda vispārējais vadības ietvars un administratīvā kapacitāte**” ietverta informācija par Struktūrfondu un Kohēzijas fonda vispārējo vadības ietvaru, vadošo iestādi, maksājumu iestādi, starpniekinstitūcijām, audita iestādi, sertificējošo iestādi un partnerības izpratni.

8. nodaļā veikts **Struktūrfondu un kohēzijas fonda vadībā iesaistīto institūciju administratīvās kapacitātes** raksturojums.

Nodaļā „**Informācijas un publicitātes nodrošināšana**” paskaidrots šo pasākumu nozīmīgums. Informācijas un publicitātes pasākumi attiecībā uz struktūrfondu un Kohēzijas fonda palīdzību ir paredzēti, lai veicinātu sabiedrības informētību par Eiropas Savienības darbībām un to atklātību, radot vienotu priekšstatu par minēto palīdzību visās dalībvalstīs.

„**Struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu koordinācija un koordinācija ar citiem atbalsta mehānismiem**” tiek paskaidrota Struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu koordinācija, kā arī darbības programmu koordinācija ar citiem atbalsta mehānismiem.

Pielikumā ietverta Esošās situācijas analīze VSID 2007. - 2013. gada periodam.

2.3. Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem

VSID ir saistīts ar vairākiem Eiropas Savienības un nacionālā līmeņa plānošanas dokumentiem. Nozīmīgākie no tiem ir:

- Kopienas stratēģiskās vadlīnijas ekonomiskai, sociālai un teritorijas kohēzijai (KSV);
- Latvijas Nacionālā Lisabonas programma (LNLP);
- Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013. gadam.

Bez jau minētajiem plānošanas dokumentiem VSID ieviešana ir saistīta ar nozaru politikas plānu, stratēģiju un nacionālo programmu ieviešanu visās jomās, uz kurām attiecas ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda nosacījumi finansējuma piešķiršanai. Tā kā minēto fondu finansējuma apjoms, salīdzinot ar nacionālo kopproduktu, ir ievērojams, paredzams, ka tā apguve tieši vai netieši ietekmēs praktiski visas tautsaimniecības nozares.

3. Situācijas analīze

3.1. Vides stāvokļa apraksts

Latvijas vides stāvoklis, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, ir relatīvi labs. Latvijas daba vēl joprojām ir pārsteidzoši bagāta un daudzveidīga, neskatoties uz straujo saimniecības un urbanizācijas attīstību 20. un 21. gadsimtā. Būtiskākie vides stāvokli raksturojošie rādītāji:

Ūdeņu resursi. Latvija ir bagāta ar ūdens resursiem, kas pilnībā nodrošina valsts FMProgrP07_021007_SIVN_kopsavilkums; Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 9
Vides pārskats. Kopsavilkums

vajadzības. Virszemes ūdeņi aizņem 2543 km² jeb 3,7% no valsts teritorijas. Latvijā pavisam ir 12 500 upes un 2256 ezeri, kas lielāki par 1 ha. Ūdeņu bagātību Latvijā vēl papildina ap 800 mākslīgās ūdenstilpes: hidroelektrostaciju ūdenskrātuves, zivju dīķi, saglabājušies dzirnavu dīķi.

Kopumā virszemes ūdeņu stāvoklis vērtējams kā labs, tomēr atsevišķās upēs ir redzamas eitrofikācijas pazīmes, kas saistāmas ar lietus ūdens noteces, komunālo notekūdeņu vai ūdens pārrobežu pārneses izraisītu piesārņojumu. 2004. un 2005. gadā veiktie ūdeņu bioloģiskās kvalitātes pētījumi konkrētos ūdensobjektos liecina, ka valstī kopumā ~48% no tiem atbilst augstai vai labai kvalitātei. Ūdens kvalitātes prasībām šobrīd neatbilst 52% no monitorētajiem ūdensobjektiem – 27% bija vidēja, bet 25% - slikta vai pat ļoti slikta kvalitāte. Vislielāko ietekmi uz virszemes ūdeņu kvalitāti rada punktveida piesārņojuma avoti, kā arī no antropogēnā izklidētā piesārņojuma avotiem nākošais kopējais fosfors un slāpekļis. Nozīmīgāks virszemes ūdeņu piesārņojuma avots ir lauksaimniecība, kas virszemes ūdeņos novada vairāk kā 2/3 no kopējās biogēno vielu noteces. Biogēno elementu – slāpekļa un fosfora ietekme uz ūdeņiem novērojama gan iekšējos ūdeņos, gan jūrā.

Nepietiekami attīrītu notekūdeņu novadīšana dabiskajās ūdenstilpnēs un ūdenstecēs, kā arī uzkrāto fosfora un slāpekļa savienojumu izskalošanās no lauksaimniecības teritorijām, rada ūdens eitrofikāciju, kas negatīvi ietekmē zivju resursus un samazina bioloģisko daudzveidību. Eitrofikāciju var izraisīt Aptuveni 90% ezeru ir pakļauti antropogēnās eitrofikācijas procesiem.

Baltijas jūrai kā iekšzemes jūrai ir raksturīga ierobežota ūdens apmaiņa, relatīvi zems sāļums, neliels dziļums, plašs sateces baseins un liela saldūdens ietekme, kas kopā nosaka tās īpašo jutīgumu pret piesārņojumu. Tāpēc jūrā novadītās kaitīgās vielas saglabājas salīdzinoši ilgi, uzkrājoties ūdenī, nogulumos un dzīvajos organismos. Vislielāko ietekmi atstāj upju ūdeņu un gaisa piesārņojums.

Pazemes ūdeņu resursi Latvijā ir visai lieli, salīdzinot ar ikgadējo patēriņu. Līdz ar to, to dabiskā atjaunošanās notiek netraucēti, nesamazinot šo ūdeņu kvalitāti. Ūdeņu ķīmiskā un bioloģiskā kvalitāte ir laba, neskatoties uz paaugstinātu dzelzs un atsevišķās vietās arī mangāna saturu. Pazemes ūdeņus nevar uzskatīt tikai par dabas resursu, tie veido nozīmīgu vides sastāvdaļu, un to aizsardzība nedrīkst balstīties tikai uz rūpēm par dzeramā ūdens avotiem. Pazemes ūdeņu stāvoklis lielā mērā ir atkarīgs no citu vides sfēru (atmosfēras, virszemes ūdeņu, augsnes u.t.t.) aizsardzības. Nozīmīgākās vides problēmas pazemes ūdeņu kontekstā ir saistītas ar augsnes, grunts un pazemes ūdeņu punktveida piesārņojumu atsevišķos objektos (atkritumu izgāztuves, naftas bāzes un degvielas uzpildes stacijas, fermas, minerālmēslu noliktavas, vides aizsardzības normatīvu prasībām neatbilstošu artēzisko urbumu ierīkošana un apsaimniekošana), kā arī ar iespējamo rūpniecisko avāriju risku.

Sakarā ar iestāšanos Eiropas Savienībā, uzsāktas investīcijas ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā, jo daļā Latvijas pilsētu ūdensapgādes, notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas iekārtas vēl neatbilst ES noteiktajām kvalitātes prasībām, kā arī pastāv nepieciešamība paplašināt pakalpojumu pieejamību. Nozīmīgākās investīcijas plānotas ūdens kvalitātes uzlabošanai, kā arī patēriņa un iespējamā vides piesārņojuma samazināšanai.

Klimata pārmaiņas un ozona slāņa aizsardzība. Gaiss. Latvijā pēdējos gadu desmitos vērojamas zināmas klimata izmaiņas, kas parasti izpaužas kā vidējās gaisa temperatūras paaugstināšanās, nokrišņu pieaugums atsevišķās sezonās, kā arī paaugstināta vējainība. Ģeogrāfiskais stāvoklis nosaka Latvijas jutīgumu pret laika apstākļiem un jūras ūdens līmeņa izmaiņām pasaules okeānā.

Viena no nozīmīgākajām problēmām valsts enerģētikā ir ievērojamais energoresursu imports. Šis apstāklis liek meklēt vietējas alternatīvas enerģijas ražošanā, kas nereti

palielina lokālās emisijas vidē. Sakarā ar transporta sistēmas attīstību un straujo transporta līdzekļu skaita pieaugumu pēdējos gados ievērojami palielinājies transporta radīto emisiju īpatsvars. Jāatzīmē, ka kopumā Latvijā siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas ir vienas no zemākajām Eiropā.

Pašlaik lielākie gaisa piesārņotāji valstī ir transporta un enerģētikas nozares. Gaisa kvalitāti negatīvi ietekmē tādas piesārņojošas vielas kā SO₂, NO_x, CO un PM10. Nepieciešams samazināt gaisa piesārņojumu Rīgā un citās lielākajās pilsētās.

Dabas resursu izmantošana. Latvijai nav liela apjoma minerālu un kurināmā resursu. Daudzas tautsaimniecības nozares balstās uz neatjaunojamo un daļēji atjaunojamo resursu izmantošanu. Latvija ir diezgan bagāta ar **mežu resursiem** (48% no teritorijas), kas ir priekšnoteikums atjaunojamo resursu izmantošanai, tomēr jāatzīmē, ka meža resursu izmantošana var tikt organizēta plānveidīgāk. Dabas aizsardzībā nozīmīga ir mežu bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un mežizstrādes kontrole. Koksnes resursu ieguve pēdējos gados ir palielinājusies no 4 milj. m³ 1992. gadā līdz 10,75 milj. m³ 2004. gadā, kas ir ievērojami vairāk. Tā kā pieprasījums pēc koksnes resursiem arvien pieaug, jo īpaši palielinās to ieguve privātajās zemēs, kas daudziem zemes īpašniekiem ir labs peļņas avots. Līdz ar to arī mežaudžu atjaunošanās valsts mežos notiek daudz ātrāk nekā privātajos mežos, ievērojot ilgtspējīgas mežu resursu izmantošanas un apsaimniekošanas principus.

Lielās mežu platības ir labvēlīga vide dažādu **sugu dzīvotnēm**. Latvijā dzīvo un veiksmīgi vairojas liels skaits Eiropā izzudušo un apdraudēto sugu, kā arī ir saglabājies liels skaits šīm sugām nozīmīgo pārmitro platību, ieskaitot mitro mežu platības, purvus un piekrastes lagūnas.

Valsts teritorijā atrodas vietējas nozīmes **derīgo izrakteņu krājumi**, kas izmantojami būvmateriālu ražošanai, kā, piemēram, grants un smilts, māla, kaļķakmens, dolomīta un ģipša atradnes. LVĢMA 2004. gada resursu patēriņa novērtējumā ([57] – 37. lpp.) minētas aptuvenās prognozes izpēlto minerālresursu krājumu izlietojumam:

- ģipšakmens – 50 gadiem;
- smilts – 100 gadiem;
- smilts-grants maisījums – 200 gadiem;
- dolomīts – 210 gadiem;
- māls – 1130 gadiem;
- kaļķakmens – 1310 gadiem.

Tā kā šie ir neatjaunojamie resursi, tad krājumu samazināšanās ir neizbēgama, tāpēc nepieciešama ilgtspējīga un racionāla to izmantošana.

Purvi ir viena no Latvijas lielākajām bagātībām, un tiem ir liela nozīme dabas daudzveidības saglabāšanā. Intensīva purvu veidošanās norisinājusies pēdējo 3000 gadu laikā. Purvu kopplatība aizņem 10% no valsts teritorijas. Nepilnīgās purvu izpētes dēļ nav precīzi noteikti kūdras resursi. Liela daļa šo resursu nav rūpnieciski izmantojami vai arī to izmantošana ir apgrūtināta, jo tos aizņem vērtīgas mežaudzes, lauksaimniecībā izmantojamās zemes vai aizsargājamās teritorijas. Kūdras ieguvī pašlaik veic vairāk kā 40 uzņēmumu un krājumi ir pietiekami, tomēr jāņem vērā, ka kūdras atjaunošanās process ir lēns, turklāt ieguves procesi var degradēt ainavu un izraisīt pazemes ūdeņu līmeņu svārstības un to kvalitātes pasliktināšanos. No vides kvalitātes viedokļa, būtiski ir mazināt ieguves karjeru nelabvēlīgo ietekmi uz vidi un ainavu.

Latvijā salīdzinoši daudz tiek izmantots vietējais atjaunojamais energoresurss – koksne, mazāk salmi un rapsis, ko nākotnē paredzēts izmantot aizvien vairāk. Nozīmīgi atjaunojamie energoresursi ir ūdens, vēja un saules enerģija, taču kūdras izmantošanai ir tendence samazināties. Lielāko daļu veido importētie neatjaunojamie energoresursi. Primāro energoresursu nodrošinājuma struktūru pamatā veido naftas produkti, dabas gāze un koksnes resursi, no kuriem tikai dabas gāzes piegādes ir ar

paaugstinātu risku, jo to iespējams saņemt tikai un vienīgi no viena piegādātāja. Vietējā kurināmā īpatsvars ir aptuveni 46% un salīdzinot ar deviņdesmito gadu pirmo pusi Latvijas kurināmā apgādes atkarība no ārējiem avotiem ir samazinājusies 1,6 reizes. Vidēji par 70% Latvijas elektroapgāde tiek nodrošināta no Latvijas jurisdikcijā esošām elektrostacijām, tostarp vairāk kā 40% enerģijas tiek saražoti izmantojot atjaunojamus energoresursus. Importējamais elektroenerģijas apjoms tiek saņemts no trīs savstarpēji neatkarīgiem un konkurējošiem piegādes avotiem.

Lielākie energoresursu patērētāji 2002. gadā bija mājsaimniecības 38%, transports 24% un rūpniecība 19%, turklāt mājsaimniecībās patērēja ap 78% kurināmās koksnes (LVĢMA 2004. gada resursu patēriņa novērtējums).

Valstī nepieciešams samazināt importējamo energoresursu izmantošanu un veikt energoefektivitātes pasākumus resursu lietderīgam patēriņam.

Latvijas dabas un klimatiskajos apstākļos viens no nozīmīgākajiem faktoriem lauksaimnieciskajā ražošanā ir **augsnes resursi**. Tā kā nokrišņu daudzums ievērojami pārsniedz summāro iztvaikošanu, tā rezultātā plašas ir pārmitro augšņu teritorijas. Lauksaimniecībai nelabvēlīgi ir augsnes degradācijas procesi.

Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana. Latvijas teritorijā ir saglabājusies liela dabīgo ekosistēmu daudzveidība, kas veidojusies atšķirīgu augsnes un klimatisko faktoru ietekmē, kā arī atšķirīgas cilvēka saimnieciskās darbības ietekmē. Latvijas bioloģisko daudzveidību ievērojami bagātina Baltijas jūra un Rīgas līča piekrastes ūdeņi, daudzveidīgie meža, purvu biotopi, virszemes ūdeņi, kā arī reto un izzūdošo sugu pļavas. Latvijā konstatētas 18 047 dzīvnieku, 5396 augu un aptuveni 4000 sēņu sugu. Zinātnieki uzskata, ka aptuveni 907 sugas (3,3% no kopējā sugu skaita) ir retas un apdraudētas. Savvaļas augi un dzīvnieki ir nozīmīga ikvienas ekosistēmas sastāvdaļa. Kādam sugai izzūdot, tiek izjauktas sugu savstarpējās saiknes. Tāpat neatgriezeniski var izzust iespēja nākotnē cilvēka labā izmantot pašreiz nezināmas šīs sugas īpašības.

Daudz meža platību un relatīvi zems ceļu, un apbūves blīvums, ir noteicošais faktors, kādēļ Latvijā ir diezgan liela bioloģiskā daudzveidība un neskartas ainavas. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un aizsardzībai izveidotas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas. Lielākā daļa īpaši aizsargājamo teritoriju iekļautas Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju Natura 2000 tīklā.

Pašlaik bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzībā trūkst sabiedrības informēšanas un izglītošanas infrastruktūras un pasākumu, kas ļautu daļēji mazināt ietekmi uz šīm teritorijām.

Atkritumu apsaimniekošana. Pēc neatkarības atgūšanas Latvijā ir uzsākta atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveide un optimizācija. Valstī izstrādāta Programma "500 – ", kuras ietvaros tiek slēgtas vecās, vides prasībām neatbilstošās sadzīves atkritumu izgāztuves un veidoti moderni, vides prasībām atbilstoši atkritumu poligoni. Vienlaicīgi ar poligonu izveidi tiek veidota atkritumu savākšanas un apstrādes sistēma ar nolūku samazināt poligonos noglabāto atkritumu daudzumus.

Vide un veselība. Pašlaik nozīmīga problēma valstī ir iedzīvotāju veselība, kuru negatīvi ietekmē dažādi darba vides, dzīves vides un sociālās vides faktori. Tos nosaka dažādi ķīmiskie, fizikālie, bioloģiskie, sociālie un psiholoģiskie faktori, piemēram, iedzīvotāju dzīves kvalitāte un sadzīves drošība, saslimstība no pārtikas, arodslimībām, piesārņojums, troksnis, smakas, vibrācijas un elektromagnētiskais starojums. Nozīmīga loma negatīvu ietekmju novēršanai ir iedzīvotāju informētībai un informācijas pieejamībai, taču svarīgi arī politiski apzināt lielākās problēmas cilvēku vides un veselības kontekstā.

3.2. Plānošanas dokumenta vides aspekti

Nozīmīga daļa VSID iekļautā finansējuma tiks izmantota vides aizsardzības, vides FMProgrP07_021007_SIVN_kopsavilkums; Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 12
Vides pārskats. Kopsavilkums

infrastruktūras un vides kvalitāti ietekmējošu projektu realizācijai. Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma galvenie uzdevumi ir:

- izvērtēt šajos plānošanas dokumentos paredzēto darbību atbilstību noteiktajiem vides politikas plāniem un programmām;
- noteikt plānošanas dokumentā paredzēto darbību iespējamo ietekmi uz vidi;
- rekomendēt iespējamās ietekmes uz vidi samazināšanas vai kompensācijas pasākumus plānotajām darbībām.

VSID un DP projektos veikta nozīmīgāko tautsaimniecības un vides aspektu analīze un indicētas nozīmīgākās vides problēmas valstī:

- virszemes ūdeņu piesārņojums un eitrofikācija;
- piesārņojums no punktveida avotiem;
- komunālo notekūdeņu radītais vides piesārņojums;
- gaisa piesārņojums;
- vēsturiskais piesārņojums.

3.3. Izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots

VSID izstrādi nosaka Eiropas Komisijas 2005. gada janvāra Kopienas stratēģisko vadlīniju dokuments, kas apstiprināts ES Padomē 2006. gada 6. oktobrī. Tas nosaka Kohēzijas politikas finansējuma izlietojuma prioritātes un rekomendē VSID stratēģiskos virzienus.

Neizstrādājot vai neieviešot VSID noteiktos pasākumus, nākotnē var prognozēt ievērojamu valsts ekonomiskās un sociālās attīstības kavēšanos. Ieguvumus un zaudējumus vides aizsardzībā un vides kvalitātes izmaiņas šajā gadījumā nevar vērtēt viennozīmīgi. No vienas puses iespējama saimnieciski mazpārveidoto vides teritoriju ilgāka saglabāšanās, ko veicinātu ierobežotie finanšu resursi un lēnāka tautsaimniecības attīstība. No otras puses pakāpeniski palielinātos akumulētā piesārņojuma slodze vidē – saglabātos vēsturiskais piesārņojums, kas tiktu papildināts ar saimnieciskās darbības rezultātā radītajiem izmešiem, kopumā pasliktinot vides kvalitāti valsts teritorijā.

VSID izstrāde un ieviešana saistīta ar virknes valsts nozīmes plānošanas dokumentu un nacionālo programmu ieviešanu. VSID un DP paredzēto pasākumu atlikšana var kavēt vai apdraudēt starptautisko konvenciju, ES direktīvu un nacionālo normatīvo aktu prasību izpildi. VSID secināts, ka no vides aizsardzības viedokļa nozīmīgākās jomas ir:

- ūdensapgāde un notekūdeņu attīrīšana;
- atkritumu apsaimniekošana;
- dabas aizsardzība;
- vēsturiski piesārņoto vietu sanācija;
- vides risku samazināšana.

Paredzams, ka minēto jomu sakārtošana novedīs pie iepriekš definēto vides problēmu pilnīga vai daļēja risinājuma.

4. VSID plānoto darbību ietekme uz teritoriju attīstību

VSID plānotie pasākumi lielākoties vērsti uz ilgtspējīgas attīstības veicināšanu un vides saglabāšanu. Atsevišķas pasākumu grupas, piemēram, infrastruktūras attīstības projekti, nevar tikt vērtētas viennozīmīgi, jo pastāv risks, ka to realizācija var negatīvi ietekmēt tuvumā esošās dabas vērtības vai aizsargājamās teritorijas. Tomēr, pieņemot, ka šāda veida projekti tiks realizēti veicot ietekmes uz vidi

novērtējumu atbilstoši pastāvošajai likumdošanai, kopumā VSID realizācija dos vairāk pozitīvus vides efektus, kā negatīvus.

4.1. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Tā kā VSID realizācija faktiski ietekmē visu valsts teritoriju, veicot VSID ietekmes uz vidi analīzi, jāņem vērā iespējamā ietekme uz visām nozīmīgākajām valsts dabas vērtībām. Latvijā ir izveidotas 633 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, no tām:

- 4 dabas rezervāti (Moricsalas, Grīņu, Krustkalnu un Teiču rezervāts);
- 3 nacionālie parki (Gaujas, Ķemeru un Slīteres nacionālais parks);
- 1 biosfēras rezervāts (Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts);
- 43 dabas parki;
- 278 dabas liegumi;
- 9 aizsargājamo ainavu apvidi;
- 295 dabas pieminekļi, kas ietver tādus objektus kā aizsargājamie koki, alejas, dendroloģiskie stādījumi, kā arī ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas veidojumi.

Natura 2000 tīklā jeb Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju tīklā Latvijā ir iekļautas 336 teritorijas – 4 dabas rezervāti, 3 nacionālie parki, 250 dabas liegumi, 38 dabas parki, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 9 dabas pieminekļi un 23 mikroliegumi. Tās kopā aizņem 11,9 % no Latvijas platības. Šīm teritorijām ir atšķirīgi aizsardzības un apsaimniekošanas režīmi – no minimāliem ierobežojumiem aizsargājamo ainavu apvidos līdz pat pilnīgam saimnieciskās darbības aizliegumam dabas rezervātos.

4.2. Iespējamās problēmas

VSID plānoto aktivitāšu realizācija skar vairākas nozīmīgas vides, tautsaimniecības un sociālās vides jomas. Investīcijas šajās jomās palielinās iedzīvotāju un uzņēmēju ekonomisko aktivitāti, kā arī ar nozarēm saistītās infrastruktūras plānošanas un izveides tempus. Šo iemeslu dēļ iespējama noteikta veida ietekme uz vidi, dabu un aizsargājamajām dabas teritorijām.

Iedzīvotāju ekonomiskā aktivitāte un infrastruktūras attīstība parasti veicina faktoru kopuma rašanos, kas rada zināmas stresa situācijas vidē: pieaug apmeklējumu biežums, palielinās trokšņa un atmosfēras piesārņojums, kā arī lokālais piesārņojums ar atkritumiem. Sevišķi būtiska ir šo faktoru ietekme uz īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām un aizsargājamajām sugām, kas vairumā gadījumu jutīgi reaģē uz pārmaiņām vidē. Šīs problēmas daļēji risina sakārtotas tūrisma infrastruktūras izveide, tomēr jāatceras, ka šis pats apstāklis ļoti bieži ir arī par iemeslu tūristu plūsmas pieaugumam.

VSID tiek plānotas aktivitātes, kas var tiešā veidā ietekmēt Natura 2000 teritorijas, piemēram, iespējamā Rīgas ostas paplašināšanās Kundziņsalā, Krievu salā un Mangaļsalā ([24] – 471). Šo teritoriju tiešā tuvumā atrodas dabas liegumi „Vecdaugava” un „Daugavgrīva” (Natura 2000 teritorijas), kā arī dabas parks „Piejūra”.

Jāatzīmē, ka veicot paredzētās darbības ietekmes uz vidi novērtējumu un realizējot šos investīciju projektus ES un nacionālajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, šie vides riski var tikt novērsti.

5. Vides politikas dokumenti un vides aizsardzības mērķi

5.1. Starptautiskie vides politikas dokumenti un vides aizsardzības mērķi

Vides aizsardzības jomā pastāv valstu starptautiskie mērķi, kuri definēti noslēgtajās starpvalstu konvencijās un līgumos. Kaut gan šīs konvencijas tiešā veidā neattiecas uz Eiropas Savienības noteikto Kohēzijas politiku, tomēr tās ir saistošas Latvijai, un plānošanas dokumentos paredzētie pasākumi nedrīkst būt pretrunā ar konvencijās noteiktajiem pamatprincipiem.

Nozīmīgākie starptautiskie ilgtspējīgas attīstības mērķi un principi tika noteikti Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Riodežaneiro konferencē „Par vidi un attīstību”, kas pieņemta 1992. gadā. Šīs konferences ietvaros tika akceptēts Rīcības plāns 21. gadsimtam (Agenda 21), parakstītas ANO Vispārējās konvencijas “Par bioloģisko daudzveidību” un “Par klimata pārmaiņām”, un parakstīta Rio Deklarācija “Par vidi un attīstību”.

Konvencija **par bioloģisko daudzveidību** – Riodežaneiro konvencija (1992). Šīs konvencijas uzdevumi, kas veicami saskaņā ar tajā ietvertajiem atbilstošajiem nosacījumiem, ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana un godīga līdztiesīga ģenētisko resursu patērēšanā iegūto labumu sadale, ietverot gan pienācīgu pieeju ģenētiskajiem resursiem, gan atbilstošu tehnoloģiju nodošanu, ņemot vērā visas tiesības uz šiem resursiem un tehnoloģijām, gan pienācīgu finansēšanu.

Johannesburgā, 2002. gadā notikušajā ANO galotņu sanāksmē tika pieņemts Ilgtspējīgas attīstības ieviešanas plāns (balstīts uz Riodežaneiro deklarāciju), kuru parakstīja arī Latvija. Šis plāns nosaka trīs galvenos mērķus, kas ir jāsasniež, lai nodrošinātu ceļu uz ilgtspējīgu attīstību. Tie ir nabadzības novēršana, ilgtspējīgu patēriņa un ražošanas modeļu maiņa, kā arī dabas resursu aizsardzība un pārvaldība.

1992. gada Riodežaneiro tika pieņemta **ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām**, kuras mērķis ir stabilizēt siltumnīcefekta gāzu koncentrācijas atmosfērā un samazināt antropogēno ietekmi uz klimatu. Latvijas Republikas Saeima šo konvenciju ratificēja 1995. gadā, bet 1997. gadā konvencija tika papildināta ar **Kioto protokolu**, kurš tika ratificēts 2002. gadā.

Konvencija **par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi**. Ramsāres konvencija (1971). Šīs konvencijas izpratnē mitrāji ir platības ar purviem, dumbrājiem vai ūdeņiem, kuri var būt dabiski veidojušies vai mākslīgi, kā arī var būt nemainīgi (pastāvīgi) vai īslaicīgi. Konvencijas izpratnē ūdensputni ir putni, kuri ekoloģiski ir atkarīgi no mitrājiem, tāpēc nepieciešama to aizsardzība.

Konvencija **par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību** – UNESCO konvencija (1972). Šajā konvencijā ar „dabas mantojumu” tiek saprasts:

- dabas pieminekļi, kas radušies no fizikāliem vai bioloģiskiem veidojumiem vai šādu veidojumu grupām, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no estētikas vai zinātnes viedokļa;
- ģeoloģiski vai fizioģeogrāfiski veidojumi un stingri noteiktas zonas, kas ir kādas apdraudētas dzīvnieku vai augu sugas dzīves vieta, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes vai saglabāšanas viedokļa;
- ievērojamas dabas vietas vai ierobežotas dabas teritorijas, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes, saglabāšanas vai dabas skaistuma viedokļa.

Konvencijas **par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību**. Helsinku konvencijas (1974, 1992). Šīs konvencijas attiecas uz jūras vides un Baltijas jūras areālu aizsardzību, kas aptver ūdenstilpni un jūras dibenu, ietverot tajā dzīvojošos resursus un citas jūras dzīvības formas.

Konvencija **par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību**. Bernes konvencija (1979). Šīs Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, un arī veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Konvencija **par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību** – Bonnas konvencija (1979). Konvencijas pielikumos atrodamas apdraudētās migrējošās sugas, kā arī migrējošās sugas, kurām ir nelabvēlīgs aizsardzības statuss un kuru aizsardzībai un apsaimniekošanai nepieciešamas starptautiskās vienošanās, kā arī tās sugas, kuru aizsardzības statusu varētu ievērojami uzlabot starptautiskā sadarbība, ko varētu sasniegt ar starptautisku vienošanos.

1979. gada Ženēvas **Konvencija par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos**. Konvencijas mērķis ir aizsargāt cilvēku un viņa apkārtni no gaisa piesārņošanas un censties ierobežot un, ciktāl tas iespējams, pakāpeniski samazināt un novērst gaisa piesārņošanu, arī robežšķērsojošo piesārņošanu lielos attālumos.

Vīnes Konvencija **par ozona slāņa aizsardzību** (1985). Tās uzdevums ir aizsargāt cilvēka veselību un vidi pret nelabvēlīgu ietekmi, kura ir vai varētu rasties tādas cilvēka darbības rezultātā, kura izmaina vai varētu izmainīt ozona slāni.

5.2. Eiropas Savienības vides politikas dokumenti un vides aizsardzības mērķi

Kopienas stratēģiskās vadlīnijas. ES līmeņa politikas plānošanas dokuments, kurā definēti kohēzijas politikas finansējuma izlietošanas prioritārie virzieni, kuriem būtu jāparādās dalībvalstu izstrādātajos plānošanas dokumentos. Vadlīnijas nosaka vispārējo ietvaru Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda investīcijām 2007. – 2013. gadu periodā. Turklāt šīs vadlīnijas paredzētas arī kā atsaucis dokuments, ko dalībvalstis un reģioni izmantotu, gatavojot savus individuālos ES fondu plānošanas dokumentus jaunajam programmēšanas periodam.

Eiropas Savienības **ilgtspējīgas attīstības stratēģija** (Gēteborgas stratēģija) nosaka šādas vides aizsardzības prioritātes:

- vides izmaksu iekļaušana preču un pakalpojumu cenās;
- ierobežot klimata pārmaiņas un palielināt tīrās enerģijas iegūvi un izmantošanu;
- atbildīgāk pārvaldīt dabas resursus;
- risināt sabiedrības veselības problēmas;
- investēt zinātnē un tehnoloģijās labākai nākotnei;
- uzlabot transporta sistēmu, telpisko plānošanu un komunikācijas;
- mobilizēt iedzīvotājus un uzņēmumus videi draudzīgai rīcībai.

Kopienas Lisabonas stratēģija. Šis dokuments nosaka ES ekonomiskās attīstības virzienus līdz 2010. gadam. Stratēģijas pamatmērķis ir panākt, lai ES kļūtu par konkurētspējīgāko, uz zināšanām balstīto ekonomisko bloku pasaulē, veicinot ekonomisko izaugsmi, sociālo kohēziju un vides aizsardzību. Vides aizsardzības sfērā definētie nozīmīgākie uzdevumi ir panākt ekoloģiski pieļaujamo un efektīvu dabas resursu izmantošanu un vides piesārņojuma samazināšanu.

Kopienas Lisabonas programma. Programma aptver visas Kopienas līmeņa darbības izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai. Šī programma, kas paredzēta kā papildinājums valstu programmām, koncentrējas uz galveno pasākumu kopumu ar lielu Eiropas pievienoto vērtību, jo īpaši uz atbalstu zinātnei un jauninājumiem Eiropā, valsts atbalsta politikas reformu, iekšējā pakalpojumu tirgus izveidi, atbalstu centieniem pievērsties ekonomikas pārstrukturēšanas sociālajām sekām, uzņēmumu darbības normatīvās vides uzlabošanu un vienkāršošanu, Dohas daudzpusējo

tirdzniecības sarunu kārtas tālejošā nolīguma noslēgšanu, šķēršļu novēršanu mobilitātei transporta, darbaspēka un izglītības jomās, kopīgas nostājas izstrādi attiecībā uz ekonomisko migrāciju.

Lisabonas programmas kontekstā nozīmīgākie vides aspekti ir vides tehnoloģiju apguves veicināšana, kā arī vides, energoefektīvu un atjaunojamās enerģijas tehnoloģiju attīstīšana.

ES 6. vides rīcības programma 2001. – 2010. gadam, kas nosaka ES uzdevumus un darbības, kas jāveic, lai sasniegtu ES nospraustos vides aizsardzības mērķus. Rīcības programmas uzdevumi ir:

- vides aizsardzības prasību integrācija citos Kopienas politikas dokumentos – tai skaitā vides politikas integrācija sektorpolitikās, ekonomisko instrumentu izmantošana vides mērķu sasniegšanā un vides aizsardzības principu izmantošana telpiskajā plānošanā;
- klimata izmaiņu samazināšana – tai skaitā energoresursu taupīšanas pasākumus un aviācijas radīto emisiju samazināšana;
- daba un bioloģiskā daudzveidība – dabisko sistēmu aizsardzība un to funkcionēšanas atjaunošana, kā arī bioloģiskās daudzveidības samazināšanās apturēšana gan ES mērogā, gan globāli;
- vide un veselība – cilvēka rīcības rezultātā radušos indīgo vielu, kuras ievērojami ietekmē vai izraisa risku cilvēku veselībai, izskaušana;
- citi mērķi saistīti ar augstāku resursu izmantošanas efektivitāti un efektīvāku atkritumu apsaimniekošanu, ilgtspējīgu attīstību kandidātvalstīs, globālās partnerattiecības un integrēta dialoga veidošanu.

VSID nozīmīgākie investīciju virzieni ir saistīti ar investīcijām infrastruktūrā, cilvēku resursu attīstībā un konkurētspējas veicināšanā. No šajos investīciju virzienos noteiktajām aktivitātēm tikai daļu var tiešā veidā saistīt ar vides aizsardzību vai vides politikas ieviešanu. Jāatzīmē, ka visumā šīs aktivitātes atbilst Eiropas Savienības politikas plānošanas dokumentu pamatnostādņem.

No vides aizsardzības viedokļa par nozīmīgākajiem dokumentiem var uzskatīt ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un ES 6. vides rīcības programmu, kas nosaka konkrētus ar vides aizsardzību saistītus mērķus un uzdevumus. Šajos dokumentos nospraustās prioritātes un veicamie uzdevumi vides aizsardzības jomā kopumā iekļauti VSID elementos. Atsevišķas prioritātes, piemēram, investīcijas tehnoloģijās, transporta sistēmās, sabiedrības veselības problēmu risināšanā VSID apskatītas visai plaši. Mazāk detalizēti izstrādāti ieviešanas mehānismi tādām

vides aizsardzības prioritātēm kā vides izmaksu iekļaušana preču un pakalpojumu cenās un iedzīvotāju un uzņēmumu mobilizēšana videi draudzīgai rīcībai. Sprotams, ka konkrētus pasākumus šo prioritāšu realizācijai plānot ir grūtāk, pie tam to realizācija

ir cieši saistīta ar citiem procesiem, piemēram, iedzīvotāju vides izglītību, tomēr plānošanas dokumentos vēlams uzsvērt šo aspektu nozīmīgumu. VSID plānoto aktivitāšu atbilstība Eiropas Savienības vides aizsardzības mērķiem analizēta

1. pielikumā, kā arī 2. tabulā.

VSID atbilstība Eiropas Savienības vides aizsardzības mērķiem

2. tabula

Konstatējuma ID	Konstatējums	Rekomendācija	Izpildes statuss (VSID versija uz 16.05.2007.)
K.P.1.07	ES Gēteborgas stratēģija nosaka nepieciešamību	Izvērtēt iespējas izmantot zināšanu pārnesi ieviešot jaunākās tehnoloģijas	VSID aktuālajā redakcijā plānotās aktivitātes paredz

VSID atbilstība Eiropas Savienības vides aizsardzības mērķiem

2. tabula

Konstatējuma ID	Konstatējums	Rekomendācija	Izpildes statuss (VSID versija uz 16.05.2007.)
	<p>mobilizēt iedzīvotājus un uzņēmumus videi draudzīgai rīcībai. VSID plānotas galvenokārt investīcijas videi draudzīgās tehnoloģijās. Specifiski pasākumi iedzīvotāju un uzņēmēju izglītošanai vides aizsardzībā, informēšanai vai iesaistei nav paredzēti</p>	<p>Paredzēt pasākumus iedzīvotāju un uzņēmēju iesaistīšanai un izglītošanai par attiecīgajiem vides jautājumiem investīciju projektu ietvaros, atbilstoši horizontālajām prioritātēm ([24] – 734; 735).</p>	<p>izmantot zināšanu pārnesi izmantojot tehnoloģiju parkus, biznesa inkubatorus, kā arī veidot attīstības centrus ārpus galvaspilsētas ([24] – 149; P.331)</p>

5.3. Nacionālie vides politikas dokumenti un vides aizsardzības mērķi

Viens no nozīmīgākajiem vides politikas plānošanas dokumentiem, uz kuru tiek balstīta lielākā daļa nacionālo politikas un attīstības plānu, stratēģiju un programmu, ir **Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes**. Šo pamatnostādņu mērķi ir:

- Latvijai jāveido labklājības sabiedrība, kura augstu vērtē un attīsta demokrātiju, līdztiesību, godīgumu un savu kultūras mantojumu;
- Latvijai jāveido stabila tautsaimniecība, kas nodrošina sabiedrības vajadzības, vienlaicīgi panākot, lai ekonomiskās izaugsmes tempi pārsniegtu vides piesārņojuma un resursu patēriņa tempus;
- Latvijai jānodrošina droša un veselību neapdraudoša vide pašreizējai un nākamajām paaudzēm;
- Latvijai jānodrošina pietiekami pasākumi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai;
- Latvijai sabiedrībā jāattīsta atbildīga attieksme pret dabas resursiem un nepārtraukti jāpaaugstina resursu izmantošanas efektivitāte;
- Latvijai no starptautiskas palīdzības saņēmējas valsts pakāpeniski jāklūst par valsti, kas spēj pati nodrošināt savas vajadzības un nepieciešamības gadījumā pat sniegt palīdzību citām valstīm;
- Latvijai jānodrošina vides jautājumu integrācija un jāattīsta plašs vides politikas līdzekļu pielietojums visās citās nozaru politikās;
- Latvijai jānodrošina, lai tirgus ekonomikas mehānismi kalpotu ilgtspējīgai attīstībai;
- Latvijai jānodrošina sabiedrības līdzdalība ilgtspējīgas attīstības procesos;
- Latvijai nepārtraukti jānovērtē tās progress noteikto ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

Vides aizsardzībai valsts līmenī izstrādāts **Nacionālais vides politikas plāns 2004. – 2008. gadam**, kurā sniegts vides komponentu raksturojums, minētas būtiskākās problēmas un vides politikas mērķi. Plāns nosaka mērķus un paredz rīcības praktiski visās vides aizsardzības jomās, t.sk. gaisa, ūdeņu, augšņu un bioloģiskās daudzveidības aizsargāšanā.

Nacionālais attīstības plāns (NAP) izstrādāts saskaņā ar LR Reģionālās attīstības likumu laika posmam 2007. – 2013. gadam. Plāna mērķis ir sekmēt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību un nodrošināt Latvijas konkurētspējas paaugstināšanu citu valstu vidū. Tas ir Latvijas ieguldījums ES dalībvalstu kopējā

stratēģijā un Lisabonas programmas īstenošanā.

Rīcības programma komunālo notekūdeņu un bīstamo vielu radītā virszemes ūdeņu piesārņojuma samazināšanai. Rīcības programma ir izstrādāta laikposmam no 2004. līdz 2020.gadam. Programmas mērķis ir samazināt piesārņojumu, kas radies komunālo notekūdeņu novadīšanas dēļ, un bīstamo vielu radīto virszemes ūdeņu piesārņojumu. Tā nodrošinās Eiropas Kopienu padomes 1991.gada 21.maija direktīvas "Par komunālo notekūdeņu attīrīšanu" (91/271/EEC) un Eiropas Kopienu padomes 1976. gada 4. maija direktīvas "Par piesārņojumu, ko rada dažas bīstamas vielas, kas tiek novadītas ūdens vidē" ieviešanu Latvijā.

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2006. – 2012. gadam. Tā galvenais mērķis ir novērst atkritumu rašanos, palielinoties ekonomiskajai izaugsmei, un nodrošināt ievērojamu kopējo radīto atkritumu daudzumu samazināšanu, izmantojot labākas atkritumu rašanās novēršanas iespējas, labākos pieejamos tehniskos paņēmienus resursu izmantošanas efektivitātes palielināšanu un ilgtspējīgākas patērētāju uzvedības veicināšanu.

Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģija 1998. – 2010. gadam. Stratēģijas mērķi ir uzlabot sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, kā arī samazināt sadzīves atkritumu un izgāztuvju radīto negatīvo ietekmi uz vidi. Stratēģija paredz uzlabot sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu kvalitāti un palielināt iedzīvotāju skaitu, kuriem ir pieejami šie pakalpojumi.

1999. gadā izstrādāta **Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma.** Tās stratēģiskie mērķi ir saglabāt un atjaunot ekosistēmu un to dabiskās struktūras daudzveidību, saglabāt un veicināt vietējo savvaļas sugu daudzveidību, saglabāt savvaļas sugu, kultūraugu un mājdzīvnieku šķirņu ģenētisko daudzveidību, kā arī veicināt tradicionālās ainavas struktūras saglabāšanos un nodrošināt dzīvās dabas resursu līdzsvarotu un ilgtspējīgu izmantošanu.

Klimata pārmaiņu samazināšanas programma 2005. – 2010. gadam izstrādāta, lai sekmētu globālo klimata pārmaiņu samazināšanu, īstenojot Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām, tās Kioto protokola un Eiropas Savienības tiesību aktu par klimata pārmaiņām prasības.

Radioaktīvo atkritumu glabāšanas koncepcija izstrādāta 2003. gadā. Koncepcijas mērķis - veicināt videi un iedzīvotājiem draudzīgas radioaktīvo atkritumu glabāšanas sistēmas, kura ietver radioaktīvo atkritumu īstermiņa glabāšanu, ilgtermiņa glabāšanu un pastāvīgu glabāšanu bez mērķa tos pārvietot ārpus radioaktīvo atkritumu glabātavas, attīstību valstī.

Latvijas Tūrisma attīstības pamatnostādnes ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments laika periodam no 2004. – 2008. gadam. Tūrismam kā vienai no Latvijas attīstības stratēģiskajām iespējām un prioritātēm ir svarīga loma tādu mērķu sasniegšanā kā ilgtspējīga attīstība, ekonomiskā izaugsme, nodarbinātība, dzīves kvalitātes paaugstināšana, ekonomiskā un sociālā kohēzija. Pamatnostādņu galvenais mērķis ir noteikt stratēģiskos virzienus tūrisma nozares ilgtspējīgai un konkurētspējīgai attīstībai, tādējādi palielinot tūristu plūsmu un ienākumus no tūrisma un kopumā veicinot Latvijas tautsaimniecības attīstību un iedzīvotāju sociālekonomisko labklājību.

Latvijas Tūrisma attīstības programma 2006. – 2008. gadam ir izstrādāta, lai nodrošinātu Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādņēs 2004. - 2008. gadam noteikto mērķu sasniegšanu. Tūrisma attīstības politikas mērķi, rīcības virzieni un pasākumi tiek plānoti saskaņā ar tādiem nozīmīgiem Latvijas un ES dokumentiem, kā Tautsaimniecības vienotā stratēģija, Vienotais programmdokuments, Lisabonas stratēģija, kā arī citu nozaru politikas plānošanas dokumentiem.

Enerģētikas jomā ir izstrādāts dokuments **Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2007. – 2016. gadam**, kas nosaka Latvijas valdības politikas pamatprincipus, mērķus un rīcības virzienus nākošiem desmit gadiem un iezīmē nozares ilgtermiņa attīstības virzienus.

Enerģētikas politikas elektroenerģijas sektorā galvenais mērķis ir veicināt enerģētikas nozares attīstību atbilstoši tautsaimniecības sabalansētai un ilgtspējīgai izaugsmei. Politika paredz nodrošināt elektroenerģijas apgādes drošumu un kvalitāti nākošo desmit gadu laikā, ietverot gan īstermiņa neatliekamus pasākumus, gan ilgadējus pasākumus, kas ir svarīgi enerģētikas nozares stabilas attīstībai.

Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2006. – 2013. gadam. Galvenais politikas mērķis ir radīt sabiedrību, kurā ikviens var izmantot un izmanto IKT sniegtās iespējas, lai veidotu uz zināšanām balstītu ekonomiku un uzlabotu dzīves kvalitāti. Politikas pamatprincipi sakrīt ar ilgtermiņa konceptuālajā dokumentā "Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā" un Nacionālajā attīstības plānā ietvertajiem.

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007. – 2013. gadam pašlaik ir projekta stadijā, taču pēc apstiprināšanas šī dokumenta galvenā nozīme būs tā, ka tas nosaka izglītības sistēmas attīstības mērķus turpmāko piecu gadu laikposmam un rīcības virzienus to īstenošanai, kā arī darbības rezultātus, politikas rezultātus un to sasniegšanas rādītājus.

Valsts energoefektivitātes stratēģijas mērķis ir noteikt pasākumu kopu energoefektivitātes paaugstināšanai, lai līdz 2010. gadam Latvijā panāktu primārās enerģijas patēriņa samazinājumu uz nacionālā kopprodukta vienību par 25 %. Stratēģijas pamatā ir sabiedrības informēšana, attiecīgu normatīvu ieviešana un ekonomiska motivācija, galvenokārt atbalstot pašatmaksājošos energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumus

Tā kā Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2001/81/EC ir noteikusi ES dalībvalstīm maksimāli pieļaujamās emisijas noteiktiem atmosfēras piesārņotājiem – sēra dioksīdam, slāpekļa oksīdam, gaistošiem organiskajiem savienojumiem un amonjakam, kurus nedrīkst pārsniegt laika posmā pēc 2010. gada, Latvijā izstrādāta **Rīcības programma valsts kopējo emisiju gaisā samazināšanai**. Programmā doti piesārņojošo vielu, kurām noteikti emisiju ierobežojumi, emisiju aprēķini.

Rīcības programma prioritāro zivju ūdeņu un peldūdeņu piesārņojuma samazināšanai un kvalitātes nodrošināšanai izstrādāta, pamatojoties uz likumu „Par piesārņojumu” un MK 12.03.2002. noteikumiem Nr.118 „Par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”, kuros noteiktas Padomes direktīvā 78/659/EEK „Par saldūdeņu kvalitāti” un Padomes direktīvā 76/160/EEK „Par peldūdeņu kvalitāti” izvirzītās prasības. Rīcības programmā analizēti prioritāro zivju ūdeņu un peldūdeņu galvenie piesārņojuma avoti, noteikti uzdevumi šo ūdeņu kvalitātes uzlabošanai un aplūkotas to īstenošanas iespējas.

Latvijā izstrādāts salīdzinoši daudz politikas plānošanas dokumentu, tai skaitā jomās, kas saistītas ar vides aizsardzību un ilgtspējīgu attīstību. Par pamatu vides aizsardzības politikas noteikšanai parasti tiek uzskatītas Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes. Pamatojoties uz tām, savukārt izstrādāta lielākā daļa vides politikas plānošanas un rīcības dokumentu. 2. pielikumā, kā arī 3. tabulā analizēta VSID atbilstība nacionālajiem vides politikas mērķiem. Analīzē izmantotas plānošanas dokumentu nozīmīgākās pamatnostādnes vides aizsardzības jomā, kas savstarpēji nepārklājas (neatkārtojas dažādos plānošanas dokumentos), pie tam analizētas galvenokārt tās pamatnostādnes, kas atbilst plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpei.

VSID atbilstība nacionālajiem vides aizsardzības mērķiem,
nozāres plānošanas dokumentiem un programmām

3. tabula

Konstatējuma ID	Konstatējums	Rekomendācija	Izpildes statuss (VSID versija uz 16.05.2007.)
K.P.2.06	Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes paredz nodrošināt sabiedrības līdzdalību ilgtspējīgas attīstības procesos. VSID atzīta nepieciešamība palielināt sabiedrības līdzdalību publiskās pārvaldes procesā ([24] – 837), tomēr nav piedāvāti konkrēti soļi šī mērķa sasniegšanai.	Izvērtēt iespēju veikt analīzi par attiecīgajām likumdošanas izmaiņām un sabiedrības piedalīšanos lēmumu pieņemšanas procesos iepriekšējā plānošanas periodā. Noteikt kuros gadījumos ņemti vērā ar vides aizsardzību saistītie ierosinājumi (piem. procentuāli). Definēt mērķus vai noteikt pasākumus sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai ilgtspējīgas attīstības procesos nākošajā plānošanas periodā.	

6. VSID paredzēto darbību ietekme uz vidi

6.1. Tiešās un netiešās ietekmes

Tiešās ietekmes. VSID un DP noteiktās prioritātes ir vērstas galvenokārt uz infrastruktūras, vides un sociālo sfēru sakārtošanu. Nozīmīgākā ietekme uz vidi paredzama realizējot infrastruktūras¹ attīstības projektus, kas tiešā veidā ietekmē attiecīgo teritoriju.

VSID un DP realizācija veicinās apsaimniekoto teritoriju un publiskās infrastruktūras objektu paplašināšanos. Apdzīvoto vietu, transporta, rūpniecības un vides infrastruktūras objektu rekonstrukcija vai būvniecība samazina dabas pamatnes teritorijas un rada stresa situācijas bioloģiskajām sugām. Par sevišķi jutīgām šajā kontekstā uzskatāmas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kā arī teritorijas, kas robežojas ar īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām.

VSID un DP pasākumu plānā paredzētas nozīmīgas investīcijas vides aizsardzībai un saglabāšanai. Šajos dokumentos paredzēts ievērojami samazināt virszemes un pazemes ūdeņu piesārņojuma avotus, piesārņojumu no punktveida avotiem, veikt nozīmīgāko vēsturiski piesārņoto vietu sanāciju, vides risku samazināšanu, kā arī atbalstīt dabas vērtību saglabāšanu. Paredzams, ka attiecīgajā plānošanas periodā pateicoties šo aktivitāšu realizācijai, samazināsies galvenokārt biogēno vielu emisijas vidē. Paredzams, ka VSID un DP realizācija plānotajā periodā uzlabos vides kvalitāti valstī kopumā, kā arī radīs priekšnosacījumus energoefektīvai un zemu emisiju saimnieciskajai darbībai.

Netiešās ietekmes. VSID plānoto infrastruktūras projektu realizācija pastiprinās atsevišķas saimnieciskās darbības radītās netiešās ietekmes uz vidi. Transporta,

¹ Tautsaimniecības teritoriālās struktūras sastāvdaļa, ko veido transporta, sakaru, tirdzniecības, enerģētikas un ūdenssaimniecības sistēma, kā arī dzīvokļi, skolas, veselības aizsardzības, kultūras, sporta u. tml. iedzīvotāju aprūpes objekti un to izkārtojums kādā teritorijā.

vides un sociālās infrastruktūras uzlabošanās radīs tādus vides efektus kā tūrisma un rekreācijas slodzes pieaugums, trokšņa piesārņojuma pieaugums, bioloģisko sugu dzīvotņu fragmentācija, ainavas degradācija.

Valsts demogrāfiskā stāvokļa izmaiņas, kā arī saimnieciskās darbības paplašināšanās un uzņēmējdarbības attīstība veicinās antropogēnās slodzes palielināšanos, īpaši vietās, kur šie procesi notiek straujāk, piemēram, lielo pilsētu tuvumā.

6.2. Īslaicīgās un ilglaicīgās ietekmes

Attīstības un stratēģiskie plānošanas projekti, kā arī to izraisītās izmaiņas vidē parasti ir saistītas ar īslaicīgo un ilglaicīgo ietekmju kombināciju. Analizējot VSID redzams, ka tajā paredzētās darbības tomēr var iedalīt īslaicīgas un ilglaicīgas (paliekošas) ietekmes darbībās.

Par **īslaicīgas ietekmes** darbībām var uzskatīt visu veidu pakārtotās un saistītās darbības, kas rada relatīvi īslaicīgu ietekmi uz vidi. Pie īslaicīgas ietekmes veidojošas darbības var pieskaitīt būvniecību, transporta infrastruktūras, ceļu rekonstrukciju, kā arī dažāda veida komunikāciju (sakaru, elektroapgādes līniju, gāzes, ūdens un notekūdeņu tīklu) būvniecību. Šīs darbības rada relatīvi īslaicīgu traucējumu vidē, un pēc to pabeigšanas parasti nerodas nozīmīgi pēcefekti. Transporta infrastruktūras un ceļu rekonstrukcija parasti notiek jau objektu esošajās robežās, bez ievērojamām izmaiņām vai paplašināšanās. Galvenās ar šādām ietekmēm saistītās problēmas ir troksnis, tehnikas pārvietošana, zemeszemes bojājumi, putekļu emisijas, dažādi būvgruži un pārpalikumi. Lielākā daļa šo faktoru tiek neitralizēti līdz ar darbības izbeigšanu.

Pie **ilglaicīgām ietekmēm** pieskaitāmas visas būves, ceļi un virszemes komunikācijas, to paplašināšana vai jaunu ceļu, ceļu tīklu un to infrastruktūras izveide, kā arī ciematu paplašināšanās un jaunu viensētu būvniecība. Ceļu un to infrastruktūras paplašināšanai, kā arī jaunu ceļu būvniecībai, nepieciešamas jaunas teritorijas, kas līdz ar to tiek pakļautas transformācijai. Jo īpaši tiek ietekmētas tās dabas teritorijas, kurās atrodas mežs. Arī pastāvīgi apstrādājamās lauksaimnieciskās teritorijas uzskatāmas par ilglaicīgu vidi ietekmējošu faktoru. Ilglaicīgu ietekmi atstās visas tautsaimniecības attīstība, kas paralēli arī ir saistīta ar vispārēju ekonomisko aktivitātes palielināšanos, ko sekmēs noteikto pasākumu plāna īstenošana.

Ņemot vērā globālās tūrisma attīstības tendences pasaulē, neskatoties uz dažādiem traucējumiem un draudiem (terorisms, energoresursu izmaksu pieaugums), arī tūrisma un rekreācijas radītā slodze jāvērtē kā ilglaicīga ietekme uz vidi, kā arī aizsargājamām sugām un dabas teritorijām. Šai ietekmei Latvijā vērojams izteikti sezonāls raksturs. Ar šo ietekmi cieši, pie tam abpusēji, saistīta tūrisma infrastruktūras attīstība.

Atbilstoši likumam "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" un Ministru kabineta 2004. gada 17. februāra noteikumiem nr. 87 "Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi" (ar grozījumiem) paredzamās liela mēroga antropogēnās darbības riska ietekmes un slodzes gadījumā (piemēram, transporta vai citu infrastruktūras objektu būvniecības gadījumā) veicams ietekmes uz vidi novērtējums, kas atsevišķi novērtē esošo vides stāvokli, paredzēto darbību ietekmi uz vidi, cilvēku veselību, kā arī citus faktoros.

6.3. Summārās ietekmes

Par summārajām ietekmēm uz vidi VSID un DP kontekstā var uzskatīt ietekmju kopumu, kas rodas realizējot plānošanas dokumentā paredzētos pasākumus visā tā

darbības laikā. Šie kumulatīvie efekti atkarīgi no tā, kā tiks ievērotas vides prasības attiecīgo projektu realizācijā.

VSID ietvaros ievērojami līdzekļi tiek plānoti tieši dabas un vides aizsardzībai, vides kvalitātes uzlabošanai, vides infrastruktūras objektu izveidei un būvniecībai. Šo iemeslu dēļ uzskatāms, ka VSID ieviešanas ietekme uz Latvijas dabas un cilvēkvidi ir visumā pozitīva.

7. Ietekmes uz vidi samazināšanas pasākumi

ES direktīvās un nacionālajos normatīvajos aktos ir noteikti pasākumi liela mēroga plānošanas vai saimnieciskās darbības iespējamās ietekmes uz vidi samazināšanai. Pie tam plānošanas dokumentos paredzētajām nozīmīga apjoma darbībām šāds izvērtējums nereti ir vairāku līmeņu – sākotnēji tiek izvērtēta plānošanas dokumentā minēto darbību ietekme uz vidi, un, ja šajā dokumentā paredzēta noteikta apjoma infrastruktūras objekta izveide vai cita veida izmaiņas apkārtējā vidē, tiek veikts attiecīgās darbības ietekmes uz vidi novērtējums. Latvijas normatīvajos aktos ir iekļautas ES direktīvu prasības attiecībā uz publisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu un stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu. Nozīmīga loma vides aizsardzībā un negatīvas ietekmes uz vidi samazināšanā ir šo normatīvo aktu prasību ievērošanai.

Ievērojama daļa VSID plānoto pasākumu un ar VSID ieviešanu saistīto Nacionālo projektu ir tiešā veidā vērstas uz cilvēka saimnieciskās darbības ietekmes uz vidi samazināšanu. Par tādiem var uzskatīt:

- plānoto ūdenssaimniecības infrastruktūras un pakalpojumu attīstīšanu;
- atkritumu apsaimniekošanas aktivitātes;
- dabas aizsardzības pasākumus;
- vēsturiski piesārņoto vietu sanācijas pasākumus;
- dabas resursu un enerģijas taupīšanas pasākumus.

Minēto aktivitāšu mērķis ir lietderīgāk izmantot dabas resursus, panākt enerģijas ekonomiju, samazināt piesārņojošo vielu izmešus, novērst piesārņojuma izplatību, kā arī aizsargāt dabas vērtības.

Jāatzīmē, ka atsevišķās VSID aktivitātēs iespējams nodrošināt papildus ietekmes uz vidi samazināšanas pasākumus, atbilstoši izstrādāto vides politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu prasībām. Konstatējumi un rekomendācijas šo ietekmju uz vidi samazināšanai apkopotas 4. tabulā.

Konstatējumi un rekomendācijas ietekmes uz vidi samazināšanai

4. tabula

Konstatējuma ID	Konstatējums	Rekomendācija	Izpildes statuss (VSID versija uz 16.05.2007.)
-----------------	--------------	---------------	--

K.7.01	VSID noteikts, ka atbalstam publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumiem un investīcijām cilvēku kapitālā jābūt savstarpēji koordinētiem un papildinošiem ([24] – 712; 715), turpretim dokumentā nav iekļauta analīze par pasākumiem sabiedrības vides	Veikt vides izglītības veicināšanas pasākumu analīzi iepriekšējā plānošanas periodā. Iekļaut sabiedrības izglītošanas un informēšanas pasākumus, speciālistu apmācību kā komponenti infrastruktūras attīstības projektos.	
--------	--	--	--

Konstatējumi un rekomendācijas ietekmes uz vidi samazināšanai

4. tabula

Konstatējuma ID	Konstatējums	Rekomendācija	Izpildes statuss (VSID versija uz 16.05.2007.)
	izglītības veicināšanai (pieaugušo apmācība) un zināšanu par vides infrastruktūru papildināšanai		
K.7.02	Par visplašāk piesārņotajām teritorijām VSID norādītas - Inčukalna sērskābā gudrona dīķi, bijušās Rumbulas lidostas teritorija, Mīlgrāvim un Sarkandaugavai piegulošās teritorijas, Olaines toksisko atkritumu izgāztuves teritorija ([24] – 528). Saskaņā ar vides politikas plānošanas dokumentiem par būtiski piesārņotām un vidi apdraudošām uzskatāmas arī tādas teritorijas kā Liepājas Karosta un ādu pārstrādes rūpnīcas „Kosmos” izgāztuve Jelgavā ([15] – 27. lpp.)	Iekļaut VSID Liepājas Karosta un ādu pārstrādes rūpnīcas „Kosmos” izgāztuvi kā stipri piesārņotu, iedzīvotāju veselību un vides stāvokli apdraudošu teritoriju, vai arī sniegt pamatojumu kāpēc šīs teritorijas netiek iekļautas VSID.	VSID pielikumā „VSID ietverto sektoru sociāli-ekonomiskā analīze” kā piesārņotas, iedzīvotāju veselību un vides stāvokli apdraudošas teritorijas iekļauta Liepājas Karosta un ādu pārstrādes rūpnīcas „Kosmos” izgāztuve ([24] – P.504)

K.7.03	VSID par vienu no perspektīviem vietējiem energoresursiem minēta kūdra ([24] – 538). Jāatzīmē, ka šis relatīvi zemas energoietilpības energoresurss ar ļoti ilgu atjaunošanās laiku (faktiski uzskatāms par neatjaunojamo dabas resursu)	Izvērtēt kūdras kā energoresursa izmantošanas perspektīvu un veicināšanas nepieciešamību Latvijā.	
K.7.04	Par svarīgu uzņēmējdarbības mērķi VSID un DP atzīta nepieciešamība sekmēt investīcijas videi draudzīgu tehnoloģiju ieviešanai ražošanā un vides standartu ieviešanai komercdarbībā ([24] – 723), tomēr nav veikta analīze par esošo situāciju videi draudzīgu tehnoloģiju	Veikt analīzi par videi draudzīgu tehnoloģiju vai labāko pieejamo tehnisko paņēmieni lietošanu Latvijas uzņēmumos, ja šādi dati ir pieejami. Paredzēt atbalstu videi draudzīgu tehnoloģiju ieviešanai ražošanā un vides standartu ieviešanai komercdarbībā.	

Konstatējumi un rekomendācijas ietekmes uz vidi samazināšanai

4. tabula

Konstatējuma ID	Konstatējums	Rekomendācija	Izpildes statuss (VSID versija uz 16.05.2007.)
	ieviešanā Latvijā, kā arī nav definēti šī mērķa sasniegšanas mehānismi		

K.7.05	Saskaņā ar VSID datiem autotransporta plūsmas intensitāte pastāvīgi palielinās, kā arī atzīts, ka palielinās transporta negatīvā ietekme uz iedzīvotājiem ([24] – 410; 418). VSID tiek plānota nozīmīga autoceļu rekonstrukcija ([24] – 423; 816; 817), kas netieši veicinās transporta plūsmas intensificēšanos. Vides politikas plānošanas dokumentos šī atzīta par nozīmīgu problēmu, kā arī nosprausti mērķi tās risināšanai ([15] – 48.; 49. lpp.). Tomēr VSID ietvaros nav apkopoti dati par autotransporta radīto izmešu ietekmi uz iedzīvotājiem un vides kvalitāti.	Izvērtēt nepieciešamību iekļaut VSID transporta ietekmes uz vidi un iedzīvotāju veselību analīzi, kā arī šīs ietekmes prognozes nākošajam plānošanas periodam. Nozīmīgas ietekmes gadījumā vēlams izstrādāt ietekmes uz vidi un iedzīvotāju veselību samazināšanas pasākumus vai rekomendācijas šo ietekmju mazināšanai.	Analīzi nav iespējams veikt īsā laika periodā. Tiek veikts ietekmes uz vidi novērtējums atsevišķiem infrastruktūras attīstības projektiem (SM komentārs).
--------	--	--	---

8. Izvēlēto alternatīvu pamatojums

VSID noteiktajam pasākumu kopumam izvirzīta viena alternatīva, kas paredz pasākumu atbilstoši VSID un DP izvirzītajiem nosacījumiem. Kā alternatīvs risinājums VSID ieviešanai iespējama nulles alternatīva, jeb atteikšanās no VSID ieviešanas. Nulles alternatīvas realizācijas gadījumā nav iespējams sasniegt VSID definētos mērķus, kā arī šajā gadījumā jārēķinās ar ievērojamu valsts ekonomiskās attīstības kavēšanos salīdzinot ar plānoto. Tā kā vides aizsardzības un vides infrastruktūras izveides pasākumiem VSID plānoto pasākumu ietvaros paredzēti ievērojami finanšu līdzekļi, prognozējams, ka nulles alternatīvas realizācija uzskatāma par negatīvu no vides aizsardzības viedokļa.

9. Kompensēšanas pasākumi

VSID un DP ieviešana ietver pasākumus, kuru realizācijas rezultātā iespējama negatīva ietekme uz Eiropas nozīmes aizsargājamām dabas teritorijām (t.i. Natura 2000 teritorijām). Šādi pasākumi ir galvenokārt dažāda veida infrastruktūras objektu izveide un būvniecība, transporta maģistrāles. Šajos gadījumos, lai nodrošinātu paredzētās darbības veikšanas vai plānošanas dokumenta īstenošanas negatīvo ietekmju līdzsvarošanu un teritorijas vienotības (viengabalainības) aizsardzību un saglabāšanu, nepieciešams paredzēt kompensēšanas pasākumus.

Saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, šiem kompensēšanas pasākumiem jānodrošina to pašu sugu vai biotopu, kurus negatīvi ietekmē paredzētās darbības veikšana vai plānošanas dokumenta īstenošana, aizsardzība tādā pašā apmērā kā paredzētās darbības veikšana vai plānošanas dokumenta īstenošana, pie tam pasākumi nav aizstājami ar videi

nodarītā kaitējuma dēļ radušos zaudējumu atlīdzību naudā.

Likumdošanā noteikti iespējamie kompensēšanas pasākumu veidi, un tie ir:

- Natura 2000 teritorijas daļas aizstāšana ar tiešā tuvumā (blakus) esošu teritorijas daļu, kas pēc ekoloģiskajiem parametriem ir līdzvērtīga ietekmētajai Natura 2000 teritorijai;
- jaunas Natura 2000 teritorijas izveidošana, kas atbilst paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta ietekmētās Natura 2000 teritorijas daļai un ietekmētās sugas vai biotopa ekoloģiskajiem parametriem, citur Latvijas teritorijā;
- sugas vai biotopa atjaunošanas pasākumi, kas nodrošina paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta ietekmētās sugas vai biotopa saglabāšanu līdzvērtīgā apjomā (īpatņu vai atradņu skaits, biotopa platība), esošajās Natura 2000 teritorijās.

Konstatējumi un rekomendācijas ietekmes uz vidi kompensēšanas pasākumiem

5. tabula

Konstatējuma ID	Konstatējums	Rekomendācija	Izpildes statuss (VSID versija uz 16.05.2007.)
K.9.01	VSID un DP paredzēta liela mēroga infrastruktūras objektu būvniecība un rekonstrukcija.	Paredzēt kompensēšanas pasākumus un atbilstošu finansējumu šo pasākumu realizācijai gadījumos, kad infrastruktūras objekti var ietekmēt īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un/ vai aizsargājamās sugas.	Paredzēts veikt ietekmes uz vidi novērtējumu izstrādājot konkrētus infrastruktūras projektus un nepieciešamības gadījumā izskatīt iespējas veikt kompensēšanas pasākumus (SM komentārs)
K.9.02	Rīgas ostas attīstībai par nozīmīgām noteiktas līdz šim neizmantotās ostas teritorijas Kundziņsalā, Krievu salā un Mangaļsalā ([24] – 471). Šo teritoriju tuvumā atrodas dabas liegumi „Vecdaugava” un „Daugavgrīva”, kas vienlaikus ir „Natura 2000” teritorijas, kā arī dabas parks „Pieiūra”	Vēlams izvērtēt iespējas noteikt alternatīvas teritorijas ostas attīstībai, jo Mangaļsala un Krievu sala atrodas Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju Natura 2000 tiešā tuvumā, vai pamatot šo izvēli ņemot vērā vides aspektus.	Paredzēts veikt ietekmes uz vidi novērtējumu izstrādājot konkrētus infrastruktūras projektus un nepieciešamības gadījumā izskatīt iespējas veikt kompensēšanas pasākumus (SM komentārs).

10. Pārrobežu ietekme

Paredzams, ka VSID un DP ieviešanas rezultātā izmainīsies piesārņojuma slodze vidē, līdz ar to radot zināmus pārrobežu vides efektus. Tā kā lielākā daļa plānoto aktivitāšu saistīta ar piesārņojošo vielu emisiju daudzuma ierobežošanu, piesārņoto

vietu sanācību un ilgtspējības veicināšanu, paredzams, ka VSID realizācijas rezultātā globālā piesārņojuma slodze gan Latvijā, gan Baltijas reģionā samazināsies. Šo FMProgrP07_021007_SIVN_kopsavilkums; Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 27 Vides pārskats. Kopsavilkums

efektu pastiprina abu pārējo Baltijas valstu (Igaunijas un Lietuvas) aktivitātes ES prasību ieviešanā.

Pateicoties piesaistītajiem ES Kohēzijas fonda līdzekļiem transporta infrastruktūras attīstībā varētu uzlaboties transporta maģistrāļu kvalitāte, kā rezultātā var zināmā mērā pieaugt transporta plūsma un atmosfēras piesārņojums. Tomēr ticams, ka šai ietekmei būs vairāk lokāls, kā globāls raksturs, kā arī nav ticama vērā ņemama piesārņojuma pārrobežu pārnese attiecīgajā plānošanas periodā.

Plānošanas dokumentā paredzēta tādu projektu realizācija, kam ir starpvalstu sadarbības raksturs, vai kuru ietekme varētu skart pierobežas reģionus, piemēram, plānotais „Rail Baltica” projekts, kas veicinās dzelzceļa transporta attīstību uz Centrālo un Rietumeiropu. Nacionālā likumdošana (t.i. likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, 1. pielikums) nosaka nepieciešamību šādiem projektiem veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, kas savukārt analizē konkrētā projekta pārrobežu ietekmi.

Optimizēta pilsētvides infrastruktūra ilgtermiņā veicina rūpniecības un citu saimnieciskās darbības nozaru attīstību, kas nereti veicina piesārņojuma slodzes palielināšanos. Tomēr arī šīs ietekmes parasti uzskatāmas par lokālām, pie tam ticamāk, ka šāda veida attīstība notiks galvenokārt pēc infrastruktūras attīstības projektu ieviešanas, t.i. jau nākamajā plānošanas periodā.

11. Novērtējumā izmantotā metodika

Vides pārskata sagatavošanai tika veikta plānošanas dokumenta līmenim atbilstošo vides politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu analīze. Analīzes rezultātā tika noteiktas nozīmīgākās plānošanas dokumentos definētās un ar vides aizsardzības pasākumiem saistītās pamatnostādnes. Pēc tam veikta plānošanas dokumenta analīze, izvērtēta atbilstība šīm pamatnostādnēm un sagatavots Vides pārskata projekts.

Nākošais solis Vides pārskata galīgās versijas izstrādē bija Vides pārskata projekta sabiedriskā apspriešana, kuras rezultātā plānots apkopot sabiedrības un atbildīgo institūciju komentārus par nepieciešamajiem labojumiem un papildinājumiem Vides pārskata projektam. Komentāri tika izskatīti, veikta to analīze un izdarītie secinājumi, kā arī nepieciešamie papildinājumi iekļauti Vides pārskata galīgajā versijā.

12. Izmantotā literatūra

Konvencijas un starptautiskie līgumi

1. UNESCO konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību, Parīze, 1972.
2. Bernes konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību, Berne, 1979.
3. Riodežaneiro konvencija par bioloģisko daudzveidību, Riodežaneiro, 1992.
4. Bonnas konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību, 1979.
5. Ramsāres konvencija „Par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi”, ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2002. gada 13. novembrim, Ramsāre, 1971.
6. Helsinku konvencija „Par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību”, Helsinki, 1974., 1992.
7. Konvencija „Par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā”, Espo, 1991.g.
8. ANO Vispārējā konvencija „Par klimata pārmaiņām”, Ņujorka, 1992.
9. Konvencija "Par robežšķērsojošo gaisa piesārņošanu lielos attālumos", Ženēva, 1979.
10. Konvencija "Par ozona slāņa aizsardzību", Vīne, 1985.

Politikas un plānošanas dokumenti

11. Kopienas stratēģiskās vadlīnijas ekonomiskai, sociālai un teritorijas kohēzijai 2007. – 2013., Eiropas Komisija, Brisele, 2005.
12. Kopienas Lisabonas programma, Eiropas Komisija, Brisele, 2005.
13. Latvijas Nacionālā Lisabonas programma 2005. – 2008. gadam, Latvija, 2005.
14. Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes, Vides ministrija, Rīga, 2002.
15. Nacionālais vides politikas plāns 2004. – 2008., Rīga, 2003.
16. Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013., Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, Rīga, 2006.
17. Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Rīga, 1999.
18. Klimata pārmaiņu samazināšanas programma 2005. – 2010. gadam, Vides ministrija, Rīga, 2005.
19. Radioaktīvo atkritumu glabāšanas koncepcija, Vides ministrija, Rīga, 2003.
20. Nacionālais ieviešanas plāns par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem 2005. – 2020. gadam, Vides ministrija, Rīga, 2005.
21. Rīcības programma komunālo notekūdeņu un bīstamo vielu radītā virszemes ūdeņu piesārņojuma samazināšanai, Vides ministrija, Rīga, 2004.
22. Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2006. – 2012. gadam, Vides ministrija, Rīga, 2005.
23. Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģija 1998. – 2010. gadam, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Rīga, 1998.
24. Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013., Finanšu ministrija, Rīga, 2007.
25. Darbības programma „Cilvēkresursi un nodarbinātība”, Finanšu ministrija, Rīga, 2007.
26. Darbības programma „Uzņēmējdarbība un inovācijas”, Finanšu ministrija, Rīga, 2007.
27. Darbības programma „Infrastruktūra un pakalpojumi”, Finanšu ministrija, Rīga, 2007.

ES direktīvas

28. Padomes Direktīva 1985/337/EEK „Par sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu”, Eiropas kopienu padome, 1985.
29. Padomes Direktīva 79/409/EEK „Par savvaļas putnu aizsardzību”, Eiropas kopienu padome, 1979.
30. Padomes Direktīva 97/11/EK, precizē un papildina direktīvu 79/409/EEK „Par savvaļas putnu aizsardzību”, Eiropas kopienu padome, 1997.
31. Padomes Direktīva 92/43/EEK „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību”, Eiropas kopienu padome, 1992.
32. Padomes Direktīva 2001/42/EEK „Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu”, Eiropas kopienu padome, 2001.
33. Padomes Direktīva 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā, 2000.
34. Padomes Direktīva 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu, 1991.
35. Padomes Direktīva 98/83/EK par dzeramā ūdens kvalitāti, 1998.

LR normatīvie akti

36. Likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, (14.10.1998.).
37. Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, (02.03.1993.).
38. Likums „Par pašvaldībām”, (24.05.1994.).
39. Likums „Par vides aizsardzību” (06.08.1991.).
40. Ūdens apsaimniekošanas likums (01.10.2002.).
41. MK 17.02.2004. noteikumi Nr. 87 „Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi”.
42. MK 23.03.2004. noteikumi Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”.
43. MK 18.07.2006. noteikumi Nr. 594 „Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai”.
44. MK 06.06.2006. noteikumi Nr. 455 „Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000)”.

Publikācijas un citi informācijas avoti

45. Ietekmes uz vidi novērtējums, Ietekmes uz vidi novērtējuma valsts birojs, Rīga, 2002.
46. Resursu patēriņa novērtējums, Latvijas Vides aģentūra, Rīga, 2004.
47. Valsts iestāžu mājas lapas:
 - LR Vides ministrija www.vidm.gov.lv;
 - LR Finanšu ministrija www.fm.gov.lv;
 - LR Finanšu ministrijas ES struktūrfondu mājas [lapa www.esfondi.lv](http://lapa.esfondi.lv);
 - Dabas aizsardzības pārvalde www.dap.gov.lv;
 - Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra www.meteo.lv.

Pielikumi

1. pielikums. Plānošanas dokumentu atbilstība Eiropas Savienības vides aizsardzības mērķiem

Analīzē izmantotas tikai ar ietekmi uz vidi saistītās plānošanas dokumentu pamatnostādnes, kas atbilst plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpei. Pamatnostādnes, kas attiecas uz zemāka līmeņa plānošanas dokumentiem šajā analīzē nav iekļautas.

N.P.K.	Gēteborgas stratēģija	ES 6. vides rīcības programma	Kopienas Lisabonas programma	Saikne ar VSID
01.	Vides izmaksu iekļaušana preču un pakalpojumu cenās			Nav tiešā veidā saistāma ar VSID un ES Kohēzijas politikas investīciju virzieniem
02.	Ierobežot klimata pārmaiņas un palielināt tīrās enerģijas iegūvi un izmantošanu.			<p>Siltumnīcefekta gāzu emisijas prognozes liecina, ka, realizējot patreizējo klimata pārmaiņu samazināšanas politiku lielākajās siltumnīcefekta gāzu emisiju radošajās nozarēs – enerģētikā, transportā, lauksaimniecībā un atkritumu saimniecībā, Latvija spēs izpildīt ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Kioto protokolā noteiktās emisiju samazināšanas saistības 2008.-2012.gadā ([24] – 48).</p> <p>Investīcijas enerģētikas infrastruktūrā būtiski uzlabotu enerģijas pieejamību patērētājiem, sniegtu pakalpojumu pārklājumu, kvalitāti, izmaksu efektivitāti un ilgtspējību, samazinātu enerģētikas ietekmi uz vidi un klimata pārmaiņām, samazinātu Latvijas enerģētikas atkarību no primāro energoresursu piegādēm ārpus ES ([24] – 826)</p>
03.	Dabas resursu saglabāšana un apsaimniekošana, dabas resursu atbildīgāka pārvalde.	Augstāka resursu izmantošanas efektivitāte.		SF un KF īstenošanā jāievēro nepieciešamība saskaņot ekonomisko izaugsmi un dabas resursu izmantošanu, lai tautsaimniecības un sociālie panākumi netiktu gūti uz dabas resursu pārmērīgas izmantošanas un vides kvalitātes pasliktināšanas rēķina ([24] – 734)

04.	Risināt sabiedrības veselības problēmas, veikt atbalstu un uzlabot aizsardzību pret veselības apdraudējumiem.			Tiek veikti vairāki pasākumi iedzīvotāju veselības uzlabošanā, to skaitā vēršot īpašu uzmanību arī sociālās atstumtības riskam pakļautām personām un personām ar draudošu invaliditāti. Veselības uzlabošanas pasākumi kopumā ir vērsti uz veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu sabiedrības veselības, vides veselības, veselības veicināšanas, kā arī pārtikas un uztura jomā ([24] – 370).
-----	---	--	--	---

N.P.K.	Gēteborgas stratēģija	ES 6. vides rīcības programma	Kopienas Lisabonas programma	Saikne ar VSID
05.	Investēt zinātnē un tehnoloģijās labākai nākotnei.			Plānots atbalstīt ekonomiskas aktivitātes uzlabošanu un uzņēmējdarbības attīstību – jaunu uzņēmumu rašanos un esošo uzņēmēju produktivitātes paaugstināšanu ([24] – 779). Atbalsts zinātnei, lietišķai pētniecībai un inovācijām ir svarīgs tautsaimniecības attīstības un konkurētspējas uzlabošanas instruments ([24] – 785)
06.	Uzlabot transporta sistēmu, telpisko plānošanu un komunikācijas, pieejamību, samazinot transporta nevēlamo ietekmi uz ekonomiku, sabiedrību un vidi.			Plānotas nozīmīgas investīcijas transporta sistēmas attīstībai atbilstoši VSID 3. tematiskajai asij un 3. DP ietvertajai jomai „Transports” ([24] – 802; 809).
07.	Mobilizēt iedzīvotājus un uzņēmumus vidi draudzīgai rīcībai.			Skatīt konstatējumu sadaļu [K.P.1.07].
08.		Vides politikas integrācija sektorpolitikās un ekonomisko instrumentu izmantošanu vides mērķu sasniegšanā.		VSID noteiktas tematiskās asis un horizontālās prioritātes, kas jāņem vērā ieviešot plānotos pasākumus. Horizontālā prioritāte „Ilgtspējīga attīstība” paredz dabas resursu saprātīgu izmantošanu un vides saglabāšanu nākamajām paaudzēm ([24] – 734)

09.			Atbalsts zinātnei un jauninājumiem.	Jāturpina sniegt atbalsts uzņēmumiem jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādē un pārnesē, pilnveidojot 2004.–2006.gada SF plānošanas periodā uzsākto grantu shēmu un nodrošinot atbalstu agrīnākās izstrādes procesa stadijās. Nepieciešams stimulēt Latvijas uzņēmumus sadarboties ar mācību iestādēm, sekmēt ar rūpniecību saistīto doktorantūras disertāciju izstrādi, kā arī veicināt uzņēmumu sadarbību ar dabaszinātņu un inženierzinātņu studentiem ([24] – 164)
10.			Darbavietu skaita un kvalitātes vairošana.	No ESF plānots atbalstīt sekojošus investīciju virzienus: nodarbinātības pasākumu paplašināšana, dažādošana un pilnveidošana, apmācības, konsultācijas un finansiālais atbalsts uzņēmējdarbības uzsācējiem, kā arī darbaspēka produktivitātes celšana, sekmējot darbinieku apmācības uzņēmumos ([24] – 754)

2. pielikums. Plānošanas dokumenta atbilstība nacionālajiem vides aizsardzības politikas mērķiem

Analīzē izmantotas tikai ar ietekmi uz vidi saistītās plānošanas dokumentu pamatnostādnes, kas atbilst plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpei. Pamatnostādnes, kas attiecas uz zemāka līmeņa plānošanas dokumentiem šajā analīzē nav iekļautas.

N.P.K.	Latvijas Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes	Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013.	Nacionālais vides politikas plāns 2004. – 2008. gadam	Saikne ar VSID
--------	---	--	---	----------------

01.	Latvijai jāveido stabila tautsaimniecība, kas nodrošina sabiedrības vajadzības, vienlaicīgi panākot, lai ekonomiskās izaugsmes tempi pārsniegtu vides piesārņojuma un resursu patēriņa tempus ([14] – 4. nod.).	Sekmēt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību un nodrošināt Latvijas konkurētspējas paaugstināšanu ([16] – 6. lpp.).	Vides prasību integrēšana nozīmīgākajās tautsaimniecības nozarēs: rūpniecības, enerģētikas, transporta, mājokļu un būvniecības nozarē, valsts aizsardzības nozarē, lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības un tūrisma nozarēs. ([15] – 41.lpp).	Teritorijas līdzsvarota attīstība – valsts līdzsvarotai un ilgtspējīgai attīstībai svarīgi ir mazināt nelabvēlīgās attīstības rādītāju atšķirības starp dažādām valsts teritorijas daļām, īpaši, starp galvaspilsētas reģionu un pārējo teritoriju, īstenojot policentrisku attīstības modeli ([24] – 731). SF un KF īstenošanā jāievēro nepieciešamība saskaņot ekonomisko izaugsmi un dabas resursu izmantošanu, lai tautsaimniecības un sociālie panākumi netiktu gūti uz dabas resursu pārmērīgas izmantošanas un vides kvalitātes pasliktināšanas rēķina. ([24] – 734)
02.	Jānodrošina droša un veselību neapdraudoša vide pašreizējai un nākamajām paaudzēm ([14] – 4. nod.).	Saprātīgi izmantota un saglabāta dabas vide ([16] – 46. lpp.).	Vides piesārņojuma samazināšana. Vides piesārņojuma samazināšana, augsnes, grunts, pazemes un virszemes ūdeņu kvalitātes uzlabošana piesārņotajās vietās ([15] – 27.lpp).	Prioritārie virzieni investīciju politikas veidošanai vides aizsardzībā ir vides kvalitātes un iedzīvotāju dzīves uzlabošana, ievērojot vides aizsardzības regulējuma prasības, ūdenssaimniecības infrastruktūras sakārtošana atbilstoši vides aizsardzības prasībām, sadzīves atkritumu apsaimniekošanas ilgtspējīgas sistēmas ieviešana, bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveide, piesārņoto teritoriju izpēte un sanācija, bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo teritoriju saglabāšana un attīstība, arī vides risku identifikācija un novēršana. ([24] – 825)
03.	Jānodrošina pietiekami pasākumi		Latvijas savvaļas sugu ekosistēmu un	Viens no prioritāriem VSID investīciju

N.P.K.	Latvijas Ilgtspējīgas attīstības namatnostādnes	Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013.	Nacionālais vides politikas plāns 2004. – 2008. gadam	Saikne ar VSID
	bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai ([14] – 4. nod.).		to dabisko struktūru daudzveidību, pilnveidojot dabas aizsardzības sistēmu ([15] – 31.lpp).	virzieniem ir bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo teritoriju saglabāšana un attīstība ([24] – 825)

04.	Sabiedrībā jāattīsta atbildīga attieksme pret dabas resursiem un nepārtraukti jāpaaugstina resursu izmantošanas efektivitāte ([14] – 4. nod.)	Dabas un enerģētisko resursu ilgtspējīga un efektīva izmantošana ([16] – 21. lpp.).		Plānotas investīcijas resursu efektīvas izmantošanas veicināšanai, galvenokārt VSID 3. tematiskās ass ietvaros ([24] – 808).
05.	Jānodrošina vides jautājumu integrācija un jāattīsta plašs vides politikas līdzekļu pielietojums visās citās nozaru politikās ([14] – 4. nod.).			VSID noteiktas tematiskās ass un horizontālās prioritātes, kas jāņem vērā ieviešot plānotos pasākumus. Horizontālā prioritāte „Ilgspējīga attīstība” paredz dabas resursu saprātīgu izmantošanu un vides saglabāšanu nākamajām paaudzēm ([24] – 734).
06.	Jānodrošina sabiedrības līdzdalība ilgtspējīgas attīstības procesos ([14] – 4. nod.).	Vesels cilvēks ilgtspējīgā sabiedrībā ([16] – 39. lpp.).	Nodrošināt aktīvāku sabiedrības līdzdalību ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā ([15] – 75. lpp.). Nodrošināt vides informācijas izmantošanu un analīzi normatīvo aktu izstrādes un politisku lēmumu pieņemšanas procesā un politikas efektivitātes izvērtēšanā ([15] – 75. lpp.). Izveidot visaptverošu vides izglītības sistēmu un nodrošināt kvalificētu vides speciālistu sagatavošanu ([15] – 79. lpp.).	Skatīt konstatējumu sadaļu [K.P.2.06].
07.			Vides informācijas iegūšanas un apstrādes sistēmas pilnveidošana, lai tā kļūtu par pamatu lēmumu pieņemšanai, kas skar vides aizsardzību un ilgtspējīgu attīstību ([15] – 75. lpp.).	Nav tiešā veidā saistāma ar VSID un ES Kohēzijas politikas investīciju virzieniem.

3. pielikums. Plānošanas dokumenta atbilstība nozares plānošanas dokumentiem un programmām

Analīzē izmantotas tikai ar ietekmi uz vidi saistītās plānošanas dokumentu pamatnostādnes, kas atbilst plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpei. Pamatnostādnes, kas attiecas uz zemāka līmeņa plānošanas dokumentiem šajā analīzē nav iekļautas.

N.P.K.	Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2006. – 2012. gadam	Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma	Klimata pārmaiņu samazināšanas programma	Rīcības programma komunālo notekūdeņu un bīstamo vielu radītā virszemes ūdeņu piesārņojuma samazināšanai	Radioaktīvo atkritumu glabāšanas koncepcija	Saikne ar VSID
01.	Novērst atkritumu rašanos, palielinoties ekonomiskajai izaugsmei, un nodrošināt ievērojamu kopējo radīto atkritumu daudzumu samazināšanu					Plānotas nozīmīgas investīcijas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstībai atbilstoši VSID tematiskajai asij Nr. 3 un DP virzienam „Vide” ([24] – 825)
02.		Saglabāt un atjaunot ekosistēmu un to dabiskās struktūras daudzveidību, saglabāt un veicināt vietējo savvaļas sugu daudzveidību, saglabāt savvaļas sugu, kā arī kultūraugu un mājdzīvnieku šķirņu ģenētisko daudzveidību				Plānotas nozīmīgas investīcijas bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo teritoriju saglabāšanai un attīstībai atbilstoši VSID tematiskajai asij Nr. 3 un DP virzienam „Vide” ([24] – 825).

N.P.K.	Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2006. – 2012. gadam	Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma	Klimata pārmaiņu samazināšanas programma	Rīcības programma komunālo notekūdeņu un bīstamo vielu radītā virszemes ūdeņu piesārņojuma samazināšanai	Radioaktīvo atkritumu glabāšanas koncepcija	Saikne ar VSID
3.			Sekmēt cilvēku darbības izraisīto globālo klimata pārmaiņu samazināšanu, sasniegt siltumnīcefekta gāzu (SEG) koncentrācijas stabilizāciju atmosfērā.			Siltumnīcefekta gāzu emisijas prognozes liecina, ka, realizējot patreizējo klimata pārmaiņu samazināšanas politiku lielākajās siltumnīcefekta gāzu emisiju radošajās nozarēs – enerģētikā, transportā, lauksaimniecībā un atkritumu saimniecībā, Latvija spēs izpildīt ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Kioto protokolā noteiktās emisiju samazināšanas saistības 2008.-2012. gadā ([24] – 48).
4.				Samazināt piesārņojumu, kas radies komunālo notekūdeņu novadīšanas dēļ, un bīstamo vielu radīto virszemes ūdeņu piesārņojumu.		VSID noteikts, ka Notekūdeņu sektora prioritāte ir vidē novadītā piesārņojuma samazināšana ([24] – 504).
5.					Veicināt videi un iedzīvotājiem draudzīgas radioaktīvo atkritumu glabāšanas sistēmas.	Atbilstošas infrastruktūras izveide atzīta par prioritāti ([24] – 516).

Latvijas Republikas Vides ministrija

VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJS

Reģ.Nr. 90000628077, Rūpniecības iela 23, Rīga, LV - 1045 (tālrunis: 7321173; fakss: 7321049)

2007.gada 2.marts

Rīgā

Atzinums Nr. 21

Par vides pārskatu plānošanas dokumentam “Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gada periodam”

Plānošanas dokumenta un vides pārskata izstrādātājs:

Latvijas Republikas Finanšu ministrija.

Plānošanas dokuments:

“Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gada periodam”

Plānošanas teritorija:

Latvijas Republikas teritorija.

Īss vides pārskata raksturojums un analīze:

1. Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 2007. – 2013.gada periodam Vides pārskats
(turpmāk tekstā Vides pārskats) iesniegts Vides pārraudzības valsts birojā
2007.gada 5.februārī. Kopā ar Vides pārskatu iesniegts plānošanas dokumenta
„Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gada periodam”
(turpmāk tekstā VSID) projekts.
2. Vides pārskats kopumā izstrādāts, ņemot vērā 2004.gada 23.marta MK noteikumu
Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”
8.punkta prasības. Tajā ietverta informācija par plānošanas dokumentu un tā saistību ar citiem plānošanas dokumentiem, vides pārskata

sagatavošanas procedūru un tā izstrādē ievērotajiem pamatprincipiem, vides stāvokļa raksturojums, analizējot iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiek īstenots, izvērtētas plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamās ietekmes uz vidi un analizēti iespējamie risinājumi, kuru īstenošana novērstu vai samazinātu iespējamo ietekmi uz vidi, kā arī ietvertas rekomendācijas vides monitoringam plānošanas dokumenta īstenošanas laikā.

3. Saskaņā ar plānošanas dokumentā ietverto informāciju Valsts stratēģiskais ietvardokuments ir vidēja termiņa (2007. – 2013.gadam) politikas plānošanas dokuments, kas nosaka kopējo Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda apguves stratēģiju, nodrošina koordināciju starp fondiem un Darbības programmām. Plānošanas dokuments saistīts ar vairākiem ES un nacionāla līmeņa plānošanas dokumentiem, kā būtiskākie minēti – Kopienas stratēģiskās vadlīnijas ekonomiskai, sociālai un teritorijas kohēzijai, Latvijas Nacionālā Lisabonas programma un Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013.gadam. Latvijas Nacionālajam attīstības plānamir veikts stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums.
4. Samērā plaša un detāla informācija sniegta par Vides pārskata izstrādes gaitu, sabiedrības informēšanas un iesaistīšanas pasākumiem, kā arī par institūcijām, ar kurām veiktas konsultācijas un saņemti atzinumi. Pirmajā tabulā analizēti saņemtie priekšlikumi un iebildumi, norādot kādas korekcijas vai papildinājumi sabiedriskās apspriešanas rezultātā veikti Vides pārskatā. Vides pārskata pielikumos ietvertas paziņojumu par plānošanas dokumenta un Vides pārskata sabiedrisko apspriešanu kopijas, saņemto atzinumu un iesniegumu kopijas, kā arī sabiedriskās apspriešanas sanāksmes protokola kopija. Vides pārskata autori norāda, ka stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma mērķis ir panākt, lai ar vidi saistītie vides aspekti tiktu izvērtēti plānošanas procesā un atbilstoši integrēti plānošanas dokumentā un, ja šos aspektus nav iespējams iestrādāt pašā plānošanas dokumentā, tad tie ir jāievēro, izstrādājot katru konkrēto ieviešanas pasākumu. Stratēģiskā IVN vispārīgie uzdevumi ir novērtēt vides apstākļus un plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamās ietekmes uz vidi, kā arī sniegt informāciju lēmumu pieņēmējiem un sabiedrībai par plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo būtisko ietekmi uz vidi. Vides pārskata izstrādē izmantota metodika, kas balstīta uz plānošanas dokumenta analīzi un tā atbilstības vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības principiem izvērtējumu, galveno uzmanību pievēršot ar vides aizsardzības prasībām saistītajām pamatnostādnēm un risinājumiem.
5. Vides pārskatā ietverta informācija par VSID galvenajiem mērķiem, sniegts īss tā satura izklāsts un raksturota saistība ar citiem plānošanas dokumentiem. Plānošanas dokumenta izstrādes galvenais mērķis ir noteikt ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda apguves prioritātes un izstrādāt šo prioritāšu ieviešanas mehānismus. Plānošanas dokumentā ir pamatota prioritāro virzienu izvēle, aprakstīts ieviešanas koordinācijas mehānisms un noteiktas nepieciešamās Darbības programmas. Vides pārskata autori norāda, ka nozīmīga daļa no finansējuma, kura izlietošana tiek plānota VSID, tiks novirzīta vides aizsardzības, vides infrastruktūras un vidi ietekmējošu projektu īstenošanai. Vides pārskatā norādīts, ka plānošanas dokumentā ir iekļauti un vērtēti arī vides aspekti, tai skaitā definētas šādas nozīmīgākās vides problēmas valstī – virszemes ūdeņu piesārņojums un eutrofikācija, piesārņojums no punktveida avotiem, komunālo

notekūdeņu radītais vides piesārņojums, gaisa piesārņojums un vēsturiskais piesārņojums.

6. Vides pārskatā sniegts īss Latvijas vides stāvokļa raksturojums, tajā ietverot informāciju par ūdens resursiem un to apsaimniekošanu, klimata pārmaiņām un ozona slāņa aizsardzību, kā arī gaisa kvalitāti, dabas resursu izmantošanu, bioloģisko daudzveidību un tās saglabāšanas pasākumiem, atkritumu apsaimniekošanu, kā arī vidi un veselību. Katrā no minētajām jomām ir sniegts esošā stāvokļa apraksts, raksturotas galvenās problēmas un būtiskās esošās ietekmes uz vidi. Kā būtiska vides problēma saistībā ar ūdens resursu apsaimniekošanu definēta neapmierinoša notekūdeņu apsaimniekošana un attīrīšana, kas rada būtisku virszemes ūdeņu piesārņojumu un veicina eitrofikāciju. Kā būtiskākos gaisa piesārņotājus raksturo tādas tautsaimniecības nozares kā transports un enerģētika. Kā būtiskākos dabas resursus Vides pārskata autori raksturo meža resursus, augsni, zemes dziļļu resursus, kā arī bioloģisko daudzveidību.
7. Vērtējot iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots, Vides pārskata autori konstatē, ka neizstrādājot un neieviešot VSID, nākotnē var prognozēt ievērojamu valsts ekonomiskās un sociālās attīstības kavēšanos. Savukārt ieguvumus un zaudējumus vides jomā autori vērtē neviennozīmīgi. Būtiskākos ieguvumus autori saista ar investīciju piesaisti tādās jomās kā ūdensapgāde un notekūdeņu attīrīšana, atkritumu apsaimniekošana, dabas aizsardzība, vēsturiski piesārņoto vietu sanācija, vides risku samazināšana. Savukārt negatīvās ietekmes tiek saistītas ar tautsaimniecības dažādu jomu intensifikāciju.
8. Analizējot VSID plānoto darbību ietekmi uz teritoriju attīstību un vides stāvokli tajās, autori vērs uzmanību uz to, ka plānošanas dokumenta īstenošana ietekmē visu valsts teritoriju un norāda uz nepieciešamību nodrošināt īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību. Bez tam Vides pārskatā norādīts, ka pirms konkrētu projektu īstenošanas, normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā veicams ietekmes uz vidi novērtējums. Kā būtiskākās ar plānošanas dokumenta īstenošanu saistītās problēmas minētas ar ekonomiskās aktivitātes pieaugumu un infrastruktūras attīstību saistītās, tai skaitā trokšņa un gaisa piesārņojumu, atkritumu daudzuma palielināšanos, apmeklētāju skaita pieaugumu dabas teritorijās, kā arī atsevišķu saimniecisko darbību attīstību īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un tām tieši piegulošās platībās.
9. Plaša Vides pārskata sadaļa ir veltīta starptautisko un nacionālo vides aizsardzības mērķu analīzei, kurā ietverta informācija par Latvijai saistošiem starptautiskiem dokumentiem un tajos ietvertajiem vides aizsardzības mērķiem, atsevišķi analizējot Eiropas Savienības vides politikas dokumentos noteiktos vides aizsardzības mērķus. Vides pārskata autori secina, ka kopumā VSID nostādnes nav pretrunā ar Eiropas Savienības politikas plānošanas dokumentu pamatnostādnēm, norādot, ka šajos dokumentos noteiktās prioritātes un veicamie uzdevumi vides aizsardzības jomā ir iekļauti VSID elementos. Vienlaicīgi Vides pārskatā rekomendēts lielāku uzmanību plānošanas dokumentā pievērst iedzīvotāju un uzņēmēju izglītošanai un iesaistīšanai jaunāko tehnoloģiju ieviešanā. Vides pārskatā ir aprakstīti plānošanas dokumenti un tajos ietvertie vides aizsardzības mērķi un uzdevumi, Vides pārskata 1.pielikumā detalizētāk izvērtētas Gēteborgas stratēģijas, ES 6.vides rīcības programmas un Eiropas

Kopienas Lisabonas programmas ar ietekmi uz vidi saistītās pamatnostādnes, kas atbilst plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpei un to integrācija VSID. Analogi Vides pārskatā ietverta plaša informācija par nacionālajiem plānošanas dokumentiem un vides aizsardzības normatīvajiem aktiem, 2. un 3. pielikumā ietverot analīzi par to integrāciju plānošanas dokumentā. Kopumā secināts, ka VSID ir integrēti Latvijā noteiktie galvenie vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības mērķi.

10. Vides pārskatā izvērtēti VSID īstenošanas iespējamās tiešās un netiešās, kā arī īslaicīgās un ilglaicīgās ietekmes uz vidi. Galvenās VSID īstenošanas iespējamās tiešās negatīvās ietekmes saistītas ar plānošanas dokumentā definētā attīstības virziena – infrastruktūra un pakalpojumi īstenošanu. Vides pārskatā norādīts, ka infrastruktūras projektus veido transporta, sakaru, tirdzniecības, enerģētikas un ūdenssaimniecības sistēma, kā arī dzīvokļi, skolas, veselības aizsardzības, kultūras, sporta un tamlīdzīgi objekti. Minētās jomas attīstība un pilnveidošana un jaunu iepriekš minēto objektu būvniecība var atstāt būtisku negatīvu ietekmi uz vidi, tādēļ katrs projekts izvērtējams no ietekmes uz vidi viedokļa. Tai pat laikā Vides pārskatā vērsta uzmanība uz virkni projektu šajā virzienā, kas tieši vērsti uz vides aizsardzību, tai skaitā vēsturisko piesārņoto vietu sanācija, piesārņojuma no punktveida avotiem samazināšana un citi. Netiešās VSID īstenošanas iespējamās ietekmes Vides pārskatā saistītas ar to, ka infrastruktūras projektu realizācija var pastiprināt atsevišķu saimnieciskās darbības jomu pašreizējo negatīvo ietekmi uz vidi veicinot tūrisma un rekreācijas slodzes pieaugumu, trokšņa piesārņojumu, ainavu degradāciju un dzīvotņu fragmentāciju. Īslaicīgās ietekmes Vides pārskata autori saista ar darbībām un ietekmēm dažādu infrastruktūras objektu būvniecības un rekonstrukcijas procesā, raksturojot tos kā īslaicīgus vides traucējumus (piemēram, troksnis, putekļu emisijas, būvgruži un atkritumi), kas pēc darbības pabeigšanas, lielākoties, nerada paliekošus pēcefektus. Kā ilglaicīgas ietekmes izraisošus projektus Vides pārskata autori min jaunu objektu būvniecību un ekspluatāciju, it sevišķi ja ar to tiek veikta zemes transformācija. Kā būtiskāko iepriekš minēto negatīvo ietekmju novēršanas vai samazināšanas pasākumu Vides pārskata autori rekomendē ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanu iespējami agrākā stadijā pirms projektu realizācijas uzsākšanas.
11. Vērtējot VSID īstenošanas summāro ietekmi uz vides stāvokli Latvijā, Vides pārskata autori uzsver to, ka plānošanas dokumentā paredzēta ievērojama finansu līdzekļu piesaistīšana vides aizsardzībai nozīmīgu projektu īstenošanai un norāda, ka iepriekš minētās negatīvās ietekmes iespējams vai nu novērst pilnībā vai būtiski samazināt, ietekmes uz vidi novērtējuma procesā izvērtējot alternatīvus risinājumus (tehnoloģiju vai darbības realizācijas vietas), kā arī izstrādājot ietekmju novēršanas vai samazināšanas pasākumus. Ņemot vērā iepriekš minēto, autori secina, ka VSID ieviešanas ietekme uz Latvijas dabas un cilvēku dzīves vidi kopumā būs pozitīva.
12. Vides pārskata 7.nodaļā ietvertas rekomendācijas plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmju novēršanai vai samazināšanai. Autori rekomendē pilnveidot un papildināt vides izglītības veicināšanas pasākumus, infrastruktūras attīstības projektos ietverot arī sabiedrības izglītošanas un speciālistu apmācības komponenti, rekomendē papildināt stipri piesārņoto teritoriju, kurās veicami sanācijas pasākumi sarakstu, atkārtoti izvērtēt kūdras iekļaušanu perspektīvo vietējo energoresursu sarakstā, ņemot vērā tās zemo energoietilpību un lēno atjaunošanās procesu u.c. rekomendācijas.

13. Analizējot plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamās ietekmes uz Natura 2000 teritorijām un pārrobežu ietekmes, autori norāda uz to, ka VSID īstenošana var atstāt negatīvu ietekmi uz Natura 2000 teritorijām, vai radīt pārrobežu ietekmi, taču minētās ietekmes jāizvērtē konkrētiem projektiem, jo šī plānošanas dokumenta detalitātes pakāpe neļauj identificēt konkrētas ietekmes konkrētās

teritorijās. Vides pārskata autori pauž viedokli, ka ietekmes uz vidi novērtējuma procesā jāidentificē iespējamās projekta īstenošanas pārrobežu ietekmes vai ietekmes uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un nepieciešamības gadījumā jāizstrādā ietekmju novēršanas vai samazināšanas pasākumi vai kompensēšanas pasākumi.

14. Informatīvajā sadaļā par plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringu ietverta informācija, ka VSID Struktūrfondu un Kohēzijas fonda vispārējā vadības ietvarā iekļauti mehānismi pasākumu ieviešanas kvalitātes kontrolei un uzraudzībai un šī uzdevuma īstenošanai tiek izveidota VSID Uzraudzības komiteja. Plānošanas dokumenta monitoringam Vides pārskatā rekomendēts izmantot valsts statistikas datus, informāciju, kas iegūta veicot vides valsts monitoringu un citu pieejamo informāciju. Pirmo monitoringa ziņojumu rekomendēts izstrādāt trīs gadus pēc plānošanas dokumenta ieviešanas uzsākšanas, izvērtējot tajā plānošanas dokumenta īstenošanas ietekmi uz vidi, sociālo un citām sfērām. Monitoringa informāciju rekomendēts izmantot plānošanas dokumenta koriģēšanai.

Plānošanas dokumenta un vides pārskata sabiedriskā apspriešana:

Valsts stratēģiskā ietvardokumenta 2007. – 2013.gadam stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskata sabiedriskā apspriešana notika laika posmā no 2006.gada 31.oktobra līdz 2006.gada 14.decembrim. Ar sagatavoto vides pārskata projektu varēja iepazīties Finanšu ministrijas interneta portālā, adrese: www.esfondi.lv.

Vides pārskata pielikumā ietvertā informācija liecina par to, ka paziņojums par Vides pārskata projekta sabiedrisko apspriešanu publicēts laikraksta „Latvijas Vēstnesis” 2006.gada 31.oktobra numurā. 2006.gada 23.novembrī laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” tika publicēts paziņojums par ES fondu plānošanas dokumentu projektu sabiedriskās apspriešanas sanāksmes organizēšanu 2006.gada 6.decembrī pulksten 14, Finanšu ministrijas 202.telpā.

Komentāri un priekšlikumi ir saņemti no Satiksmes ministrijas, Centrālās finanšu un līgumu aģentūras, kā arī Veselības ministrijas un Vides ministrijas. Vides pārskatā norādīts, ka pēdējās divas savus atzinumus iesniegušas pēc sabiedriskās apspriešanas pabeigšanas. Vides pārskata 3.3.sadaļā ietvertā informācija liecina, ka priekšlikumi un komentāri lielākoties ir integrēti Vides pārskata gala redakcijā, kas iesniegta Vides pārraudzības valsts birojā atzinuma saņemšanai. Vides pārraudzības valsts birojs nav saņēmis sūdzības par Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas gaitu.

Izvērtētā dokumentācija:

Plānošanas dokumenta „Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam” stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskats (30 apas un 4 pielikumi) un „Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam” elektroniskā versija CD formātā.

Piemērotās tiesību normas:

1. Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 23.⁵ panta (6) un (7) daļa.
2. 2004.gada 23.marta MK noteikumu Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” 8., 9., 10., 11., 12., 13., 15., 21., 27., 28., 29., 30., 31. punkts.
3. Likums “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”.
4. Vides aizsardzības likuma 3.un 4.pants.
5. Ūdens apsaimniekošanas likums.
6. Atkritumu apsaimniekošanas likums.
7. Likums „Par piesārņojumu”.

Secinājumi:

1. Plānošanas dokumenta „Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam” stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskats kopumā izstrādāts saskaņā ar 2004.gada 23.marta MK noteikumu Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” 8.punkta prasībām, tajā ietverta plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpei atbilstošas detalitātes informācija par vides stāvokli valstī un plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamajām ietekmēm, ietvertas rekomendācijas ietekmju novēršanai vai samazināšanai, kā arī rekomendācijas plānošanas dokumenta ieviešanas monitoringam.
2. Plānošanas dokumenta „Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam” stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskata projekta sabiedriskā apspriešana kopumā veikta, ņemot vērā 2004.gada 23.marta MK noteikumu Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” V sadaļā noteiktās prasības, Vides pārraudzības valsts birojs nav saņēmis sūdzības par Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas gaitu.
3. Analizējot plānošanas dokumenta „Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam” stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskatu, Vides pārraudzības valsts birojs secina, ka plānošanas dokumentā nav paredzētas darbības un risinājumi, kas var radīt tiešu būtisku negatīvu ietekmi uz Eiropas nozīmes aizsargājamām dabas teritorijām, to ekoloģiskajām funkcijām un integritāti un ir pretrunā ar aizsargājamo dabas teritorijas izmantošanas un aizsardzības mērķiem, ja, pilnveidojot un īstenojot plānošanas dokumentu, tiks ņemti vērā un īstenoti Plānošanas dokumenta „Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam”

stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskata 5.un 6. un 7.nodaļā ietvertie secinājumi un rekomendācijas.

Rekomendācijas:

1. Vides pārraudzības valsts birojs rekomendē, pilnveidojot plānošanas dokumentu “Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam” gala redakciju, ņemt vērā Vides pārskatā ietvertos secinājumus un apsvērumus. Īpašu uzmanību rekomendējam pievērst ierosinājumiem, kas saistīti ar vides aspektu integrāciju plānošanas dokumentā, kā arī rekomendācijām, kas saistītas ar plānošanas dokumenta „Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam” īstenošanas iespējamo negatīvo ietekmju uz vidi novēršanu vai samazināšanu un pozitīvo ietekmju pastiprināšanu.
2. Saskaņā ar 2004.gada 23.marta MK noteikumu Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” VII daļā noteikto Latvijas Republikas Finanšu ministrijai jānodrošina, lai 14 dienu laikā pēc plānošanas dokumenta “Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam” pieņemšanas tiktu sagatavots un ievietots interneta mājas lapā informatīvs ziņojums, kurā jānorāda, kā plānošanas dokumentā ir ņemts vērā vides pārskats un biroja atzinums par to, un kā veikta alternatīvo risinājumu un attiecībā uz vides pārskatu saņemto komentāru un priekšlikumu izvērtēšana. Piecu dienu laikā pēc ziņojuma izstrādāšanas jā sagatavo paziņojums par plānošanas dokumenta „Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam” pieņemšanu un tas jāpublicē laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”, jāizliek Finanšu ministrijas ēkā un, ja iespējams, citās sabiedriskajās vietās, kā arī jānosūta institūcijām, no kurām dokumentu izstrādes gaitā ir saņemti komentāri vai priekšlikumi. Paziņojumā jānorāda vismaz šāda informācija: plānošanas dokumenta nosaukums un pieņemšanas datums, izstrādātāja nosaukums, adrese, tālruņa numurs, mājas lapas adrese internetā, kad un kur sabiedrība var iepazīties ar plānošanas dokumentu, vides pārskatu, informatīvo ziņojumu un Vides pārraudzības valsts biroja atzinumu, tai skaitā informāciju par termiņiem monitoringa ziņojuma iesniegšanai.
3. Lai konstatētu plānošanas dokumenta īstenošanas tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, vides pārskatā iepriekš neparedzētu ietekmi uz vidi, kā arī, ja nepieciešams, izdarītu grozījumus plānošanas dokumentā, plānošanas dokumenta izstrādātājs veic Vides monitoringu. Izstrādātājs izstrādā monitoringa ziņojumu, kurā apkopo pieejamo informāciju un ietver vismaz ar plānošanas dokumenta īstenošanu saistīto vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturojumu. Vides monitoringam izmanto valsts statistikas datus, informāciju, kas iegūta, veicot vides monitoringu, kā arī citu informāciju, kas ir pieejama izstrādātājam. Monitoringa pārskats ir pamats mērķtiecīgai un uz precīziem datiem balstītai turpmāko lēmumu pieņemšanai. Izstrādājot monitoringa sistēmu būtiska ir visu iesaistīto interešu grupu interešu un galveno vides aspektu apzināšana, ņemot vērā Vides aizsardzības prasības un ilgtspējīgas attīstības principus. Šī mērķa sasniegšanai ļoti svarīga ir esošajam stāvoklim un attīstības tendencēm atbilstošas sistemātiskas Projektu un to īstenošanas gaitas un to realizācijas ietekmju uz vidi novērtējuma uzskaites jeb monitoringa sistēmas nodrošināšana un monitoringa rezultātu savlaicīga un atbilstoša izmantošana. Lai konstatētu plānošanas dokumenta

„Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007. – 2013.gadam” īstenošanas radīto tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, kā arī lai nepieciešamības gadījumā izdarītu grozījumus politikas plānošanas dokumentā, Latvijas Republikas Finanšu ministrijai vismaz divas reizes plānošanas periodā – vēlams 2010.gadā un plānošanas perioda beigās – 2013.gadā jāizstrādā monitoringa ziņojums un jāiesniedz Vides pārraudzības valsts birojam.

Direktors /paraksts/

J.Avotiņš

Īpašu uzdevumu ministrs Eiropas Savienības līdzekļu apguves lietās	Valsts sekretāres p.i.	Juridiskā departamenta direktore	Par politikas plānošanu un koordināciju atbildīgā amatpersona	Par kontroli atbildīgā amatpersona	Atbildīgā amatpersona
N.Broks	D.Tauriņš	E.Strazdiņa	J.Zvīgulis	M.Radeiko	E.Puriņš

24.10.2007 15:10

14105

E.Puriņš, 7095486

Eduards.Puriņš@fm.gov.lv